

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM KỸ THUẬT TP.HCM
KHOA ĐIỆN – ĐIỆN TỬ

BÁO CÁO ĐỒ ÁN MÔN HỌC
ĐỀ TÀI: THIẾT KẾ MÔ HÌNH ROBOT HAI BÁNH
TỰ CÂN BẰNG

GVHD: TS. TRẦN ĐỨC THIÊN

MÔN HỌC: ĐỒ ÁN 2 ĐIỀU KHIỂN TỰ ĐỘNG

SINH VIÊN THỰC HIỆN:

NGUYỄN HOÀNG MINH TRIẾT – 21151176

HUỲNH THỊ KIM TRÂM – 21151486

THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH, THÁNG 1 – 2024

TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM KỸ THUẬT
TP HỒ CHÍ MINH
KHOA ĐIỆN – ĐIỆN TỬ

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM
Độc lập – Tự do – Hạnh phúc

Tp. Hồ Chí Minh, Ngày Tháng 1 Năm 2024

BÁO CÁO ĐỒ ÁN CUỐI KÌ
THIẾT KẾ MÔ HÌNH ROBOT HAI BÁNH TỰ CÂN BẰNG

Họ và tên sinh viên:	Nguyễn Hoàng Minh Triết	MSSV: 21151176
	Huỳnh Thị Kim Trâm	MSSV: 21151486
Chuyên ngành:	CNKT Điều khiển và Tự động hóa	Mã ngành: 151
Hệ đào tạo:	Đại học chính quy	Mã hệ:
Khóa:	2021	Lớp: 21151CL3A

I. ĐỀ TÀI: THIẾT KẾ MÔ HÌNH ROBOT HAI BÁNH TỰ CÂN BẰNG

II. NHIỆM VỤ VÀ NỘI DUNG:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

GIẢNG VIÊN HƯỚNG DẪN

TS. TRẦN ĐỨC THIÊN

LỜI CẢM ƠN

Đầu tiên, nhóm thực hiện xin gửi lời cảm ơn chân thành đến Trường Đại học Sư phạm Kỹ thuật TP. HCM và khoa Điện – Điện tử đã cho chúng em có cơ hội vận dụng kiến thức đã học khi đưa môn học *Đồ án 2 Điều khiển tự động* vào chương trình giảng dạy. Đặc biệt, chúng em vô cùng tri ân sự hướng dẫn tận tình và theo dõi sát sao đầy tinh thần trách nhiệm và sự yêu thương trong suốt thời gian thực hiện bài báo cáo đến giảng viên hướng dẫn – Thầy Trần Đức Thiện. Nhóm thực hiện xin chân thành cảm ơn sự hỗ trợ tận tình hỗ trợ trong việc cung cấp kiến thức để hoàn thành tốt bài báo cáo, sự nhiệt tình trong quá trình giảng dạy của thầy đã giúp cho chúng em đạt những kiến thức bổ ích trong suốt thời gian vừa qua. Sau khi tham gia môn học *Đồ án 2 Điều khiển tự động* của thầy, chúng em đã tích lũy cho bản thân nhiều kiến thức bổ ích, tinh thần học tập nghiêm túc. Đây chắc chắn sẽ là hành trang quý báu để nhóm có thể vững bước sau này.

Đồ án 2 Điều khiển tự động là môn học thú vị và có tính thực tế cao. Đảm bảo cung cấp đủ kiến thức, gắn liền với nhu cầu thực tiễn của sinh viên. Trong quá trình thực hiện bài báo cáo, nhận thấy mình đã cố gắng hết sức nhưng vì kiến thức vẫn còn hạn hẹp nên bài báo cáo vẫn còn nhiều điều thiếu sót, chưa chính xác, kính mong thầy xem xét và góp ý để bài báo cáo của chúng em được hoàn thiện hơn.

Sau cùng nhóm thực hiện xin chúc Thầy sức khỏe, thành công và tiếp tục đào tạo những sinh viên giỏi đóng góp cho đất nước.

Nhóm thực hiện xin chân thành cảm ơn!

Trân trọng

Nhóm thực hiện báo cáo

Nguyễn Hoàng Minh Triết

Huỳnh Thị Kim Trâm

[illegible]

GIẢNG VIÊN HƯỚNG DẪN

3

MỤC LỤC

NỘI DUNG

CHƯƠNG 1 TỔNG QUAN	9
1.1 Đặt vấn đề	9
1.1.1 Thế nào là xe hai bánh tự cân bằng?.....	9
1.1.2 Tại sao phải thiết kế xe hai bánh tự cân bằng?	9
1.2 Mô tả đề tài.....	11
1.3 Mục tiêu nghiên cứu.....	11
1.4 Phân cứng sử dụng	12
1.5 Nội dung nghiên cứu	12
CHƯƠNG 2 CƠ SỞ LÝ THUYẾT CỦA XE HAI BÁNH TỰ CÂN BẰNG	13
2.1 Nguyên lý cân bằng robot	13
2.2 Mô hình con lắc ngược.....	14
2.3 Đặc tính động lực học	16
2.4 Điều khiển toàn phương tuyến tính.....	20
2.4.1 Bài toán điều khiển toàn phương tuyến tính liên tục	20
2.4.2 Thuật toán LQR	21
2.4.3 Tuyến tính hệ thống	22
2.5 Bộ lọc Kalman.....	24
2.5.1 Phương trình trạng thái	25
2.5.2 Phương trình đo	25
2.5.3 Phương trình bộ lọc Kalman.....	26
2.6 Sơ đồ mô phỏng hệ thống trên Matlab Simulink	26
CHƯƠNG 3 THIẾT KẾ PHẦN CỨNG VÀ THI CÔNG HỆ THỐNG.....	31
3.1 Yêu cầu thiết kế	31
3.2 Sơ đồ khối hệ thống	31
3.3 Lựa chọn thiết bị phần cứng.....	32
3.3.1 Khối cấp nguồn.....	32
3.3.2 Khối động cơ và cảm biến đọc xung của động cơ	33
3.3.3 Khối điều khiển động cơ.....	34

3.3.4 Khối điều khiển trung tâm	36
3.3.5 Khối cảm biến đo góc nghiêng	37
3.3.6 Khối thu phát tín hiệu	39
3.4 Sơ đồ nối dây.....	39
3.5 Xây dựng mô hình 3D trên môi trường Inventor	40
CHƯƠNG 4 THIẾT KẾ PHẦN MỀM.....	42
4.1 Yêu cầu thiết kế	42
4.2 Xây dựng thuật toán điều khiển	42
4.2.1 Thuật toán chương trình chính.....	42
4.2.2 Thuật toán xử lý xung trả về từ Encoder và tính toán giá trị góc tới, góc xoay	44
4.2.3 Thuật toán đọc và xử lý giá trị từ cảm biến góc nghiêng	46
4.2.4 Thuật toán tính xung băm PWM mỗi bánh với giải thuật LQR và điều khiển động cơ.....	48
4.3 Thiết kế GUI.....	50
4.3.1 Thiết kế giao diện giám sát	50
4.3.2 Kết quả giao diện	50
CHƯƠNG 5 KẾT QUẢ THỰC HIỆN	51
5.1 Kết quả thực tế	51
5.2 Kết luận	54
5.3 Hướng phát triển của đề tài	54
TÀI LIỆU THAM KHẢO	56

DANH SÁCH HÌNH ẢNH

Hình 1 Nguyên lý cân bằng robot.....	9
Hình 2 Mô hình robot 3 bánh trên các dạng địa hình.....	10
Hình 3 Mô hình robot 2 bánh trên địa hình nghiêng	11
Hình 4 Nguyên lý hoạt động của hệ xe cân bằng.....	13
Hình 5 Sơ đồ khối tín hiệu của hệ con lắc ngược.....	15
Hình 6 Mô hình động học hệ xe cân bằng.....	16
Hình 7 Sơ đồ khối bộ điều khiển toàn phương tuyến tính LQR	21
Hình 8 Mô tả hoạt động của bộ lọc Kalman.....	25
Hình 9 Mô hình xe cân bằng mô phỏng trong Matlab Simulink.....	28
Hình 10 Đáp ứng ngõ ra của hệ thống.....	30
Hình 11 Pin Lithium-ion (Li-Ion) 18650.....	32
Hình 12 Mạch hạ áp DC-DC LM2596	33
Hình 13 Động cơ hộp số JGB37-520 12V333RPM.....	34
Hình 14 Mạch cầu H điều khiển động cơ DC L298N	35
Hình 15 Vi điều khiển Arduino Mega2560	37
Hình 16 Cảm biến góc nghiêng MPU6050	38
Hình 17 Module Bluetooth HC06	39
Hình 18 Sơ đồ nối dây của mô hình	40
Hình 19 Thông số mô hình	40
Hình 20 Mô hình 3D robot 2 bánh tự cân bằng.....	41
Hình 21 Lưu đồ thuật toán chương trình chính	43
Hình 22 Lưu đồ chương trình ngắt xử lý xung trả về từ Encoder	45
Hình 23 Lưu đồ tính toán giá trị góc tới và góc xoay	45
Hình 24 Lưu đồ thuật toán đọc và xử lý giá trị từ cảm biến góc nghiêng.....	47
Hình 25 Lưu đồ thuật toán tính xung băm PWM mỗi bánh với giải thuật LQR.....	48
Hình 26 Lưu đồ thuật toán điều khiển động cơ.....	49
Hình 27 Giao diện máy tính giao tiếp với mô hình	50
Hình 28 Mô hình phần cứng thi công thực tế hướng trực diện	51

Hình 29 Mô hình phần cứng thi công thực tế hướng nằm ngang.....	52
Hình 30 Mô hình phần cứng thi công thực tế hướng nhìn từ trên xuống.....	53
Hình 31 Kết quả thu được từ đồ thị.....	54

LỜI MỞ ĐẦU

Được nghiên cứu khá nhiều trong các phòng thí nghiệm liên quan đến lĩnh vực điều khiển tự động. Hệ mô hình robot hai bánh tự động cân bằng là một hệ MIMO (nhiều tín hiệu vào và nhiều tín hiệu ra) mang tính chất lý thuyết và thực tiễn cao cũng như đã được ứng dụng nhiều vào thực tiễn.

Robot hai bánh tự cân bằng đã cho thấy nhiều ứng dụng trong cuộc sống và trở thành đối tượng của các nhà nghiên cứu, các kỹ sư và những người đam mê robot. Robot hai bánh tự cân bằng được mô hình như một hệ con lắc ngược di động. Robot được cấu tạo gồm phần thân robot và hai bánh xe đồng trục truyền động bằng hai động cơ DC riêng lẻ. Để giữ thăng bằng cho robot, một bộ xử lý đọc các tín hiệu cảm biến, thông qua quá trình tính toán, tín hiệu điều khiển được gửi đến hai động cơ để điều khiển robot di chuyển về sau hay trước sao cho trọng lượng của robot luôn đặt trên trọng tâm của hai bánh xe. Vấn đề cần quan tâm là bài toán điều khiển cân bằng cho robot khi di chuyển trên các địa hình khác nhau. Đã có nhiều giải thuật điều khiển đã được công bố và tiến hành thực nghiệm như: Điều khiển PID, điều khiển bằng phương pháp Fuzzy Logic, mạng nơron nhân tạo,...

Qua so sánh và phân tích các ưu nhược điểm của một số bộ điều khiển có thể sử dụng cho hệ xe hai bánh tự cân bằng, nhóm đã thực hiện nghiên cứu đề tài “Hệ thống xe hai bánh tự cân bằng” thông qua sử dụng giải thuật LQR (Linear Quadratic Regulator) và mô phỏng hệ thống trên phần mềm hỗ trợ Matlab để có thể đưa ra các bộ trọng số làm tối ưu hóa hoạt động của mô hình.

CHƯƠNG 1 TỔNG QUAN

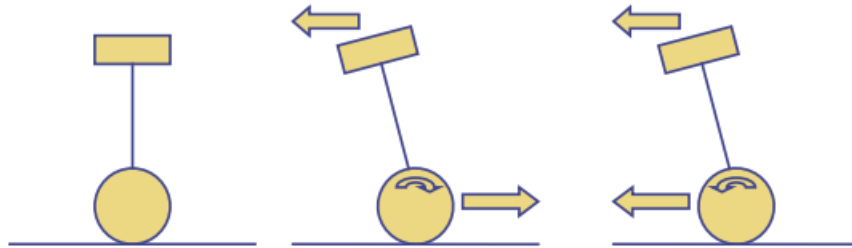
1.1 Đặt vấn đề

1.1.1 Thế nào là xe hai bánh tự cân bằng?

Đối với các loại xe ba, bốn bánh,... việc giữ thăng bằng và ổn định xe là nhờ vào trọng tâm của chúng nằm trong bề mặt chân đế do bánh xe tạo ra. Đối với xe 2 bánh việc thăng bằng trở nên tương đối khó khi di chuyển chậm và rất khó khi đứng yên do tính chất của việc thăng bằng của xe dựa trên tính chất con quay hồi chuyển ở bánh xe khi đang quay. Đối với xe hai bánh tự cân bằng trọng tâm của xe cần được giữ nằm ngay giữa các bánh xe giống như các vận động viên xiếc giữ yên cây gậy thẳng đứng trong lòng bàn tay.

Trên thực tế, trọng tâm của toàn bộ xe cân bằng không được biết nằm ở vị trí nào, không có cách để tìm ra và có thể không có khả năng di chuyển xe đủ nhanh để giữ nó luôn ở dưới toàn bộ trọng tâm.

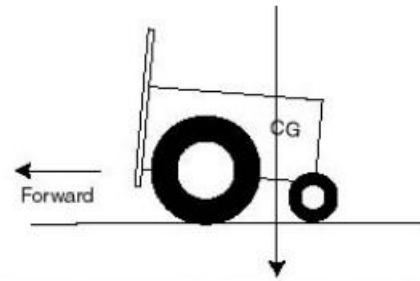
Xét về góc độ kỹ thuật, góc giữ sàn và chiều trọng lực có thể tính toán được. Vì thế thay vì xác định trọng tâm của xe điều vốn dĩ khó thực hiện, chỉ cần giữ xe thẳng đứng, vòng góc với sàn xe (góc cân bằng là zero).

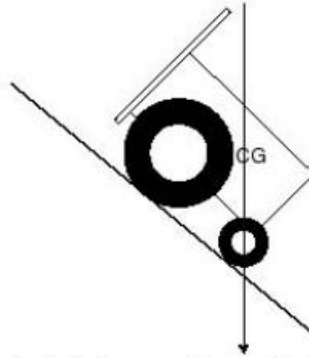
Hình 1 Nguyên lý cân bằng robot

1.1.2 Tại sao phải thiết kế xe hai bánh tự cân bằng?

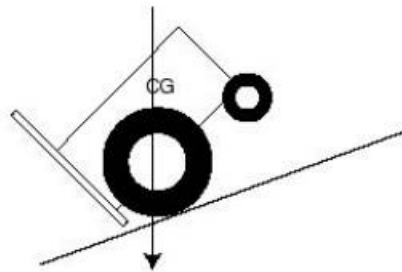
Những mobile robot xây dựng hầu hết là robot di chuyển bằng bánh xe. Với 2 bánh lấy được lắp đồng trục và một bánh đuôi nhỏ. Còn đối với xe 4 bánh thường 1 đầu xe có 2 bánh truyền động và 2 bánh còn lại là bánh lái. Việc thiết kế 3 hay 4 bánh làm cho xe/mobile được thăng bằng ổn định nhờ trọng lượng. Nếu trọng lượng đặt nhiều vào bánh lái thì xe không ổn định và dễ bị ngã; nếu đặt vào bánh đuôi thì 2 bánh lái sẽ mất khả năng bám. Thiết kế 3 hay 4 bánh xe có thể di chuyển tốt trên địa hình phẳng nhưng khó di chuyển trên địa hình lồi lõm.

3-wheel robot center of gravity (CG) on level surface. Weight distributed between main drive wheels and castor tail wheel.

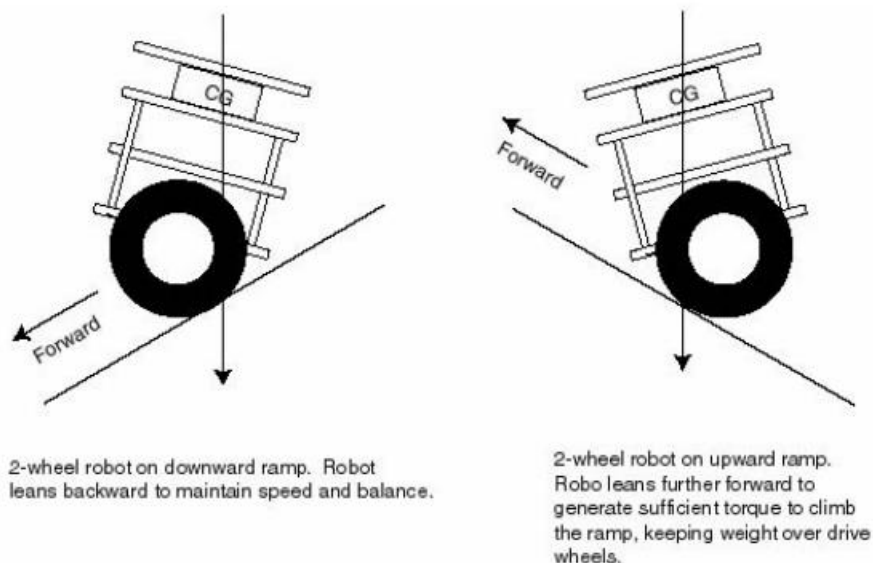
3-wheel robot on upward ramp. Center of gravity now situated over rear wheel, causing main wheels to lose traction.

3-wheel robot on downward ramp. Center of gravity now shifts ahead of main drive wheel axle, causing robot to tip over forward.

Hình 2 Mô hình robot 3 bánh trên các dạng địa hình

Ngược lại, xe 2 bánh đồng trục lại thăng bằng linh động trên nhiều địa hình phức tạp dù bản chất của nó là một hệ thống không ổn định. Khi lên dốc, xe tự động nghiêng ra trước và giữ cho trọng lượng dồn về bánh xe. Tương tự như vậy khi xuống dốc, xe nghiêng ra sau và giữ trọng tâm rơi vào bánh xe. Chính vì vậy không có hiện tượng trọng tâm rơi ra khỏi xe và làm cho nó bị lật.

Hình 3 Mô hình robot 2 bánh trên địa hình nghiêng

1.2 Mô tả đề tài

Thiết kế mô hình và bộ điều khiển từ xa cho xe hai bánh tự cân bằng. Mô hình sử dụng vi điều khiển chính là Arduino, dùng pin cell để cấp nguồn. Khung xe được thiết kế phù hợp cho việc sắp xếp linh kiện. Sử dụng cảm biến góc nghiêng để thu thập dữ liệu góc nghiêng của xe. Nhóm sử dụng động cơ DC có encoder và dùng mạch cầu H điều khiển động cơ. Động cơ hoạt động dựa trên động học được tính toán từ cơ sở lý thuyết. Để giao tiếp với máy tính nhóm sử dụng kết nối bluetooth qua HC06 để lấy dữ liệu. Bộ điều khiển được thiết kế phù hợp để hệ thống hoạt động tối ưu.

1.3 Mục tiêu nghiên cứu

Nhóm thực hiện đề tài với mục tiêu chính là sử dụng giải thuật điều khiển LQR để mô hình xe hai bánh có thể tự cân bằng ngay cả khi bị tác động bởi những yếu tố môi trường bên ngoài. Ngoài ra còn những mục tiêu khác của đề tài đặt ra như sau:

- Tìm hiểu các mô hình xe hai bánh tự cân bằng và các nguyên lý cơ bản của việc giữ thăng bằng cho xe
- Tính toán các thông số động lực học, xây dựng các hàm không gian – trạng thái (state – space) của mô hình
- Xây dựng thuật toán điều khiển động cơ duy trì trạng thái cân bằng robot
- Nghiên cứu lý thuyết điều khiển giải thuật PID cho điều khiển hệ xe tự cân bằng

- Thực hiện mô phỏng Matlab Simulink để kiểm nghiệm và đi tìm bộ thông số phù hợp, tối ưu cho hệ xe
- Thi công thực tế và thực hiện lập trình cho hệ xe cân bằng

1.4 Phần cứng sử dụng

- Cảm biến gia tốc MPU6050
- Mạch cầu H L298N
- Vi điều khiển Arduino Mega 2560
- Động cơ giảm tốc JGB37-520 12V 333rpm có encoder kèm gá đỡ và 2 bánh xe V2 65mm
- Module thu phát Bluetooth HC-06

1.5 Nội dung nghiên cứu

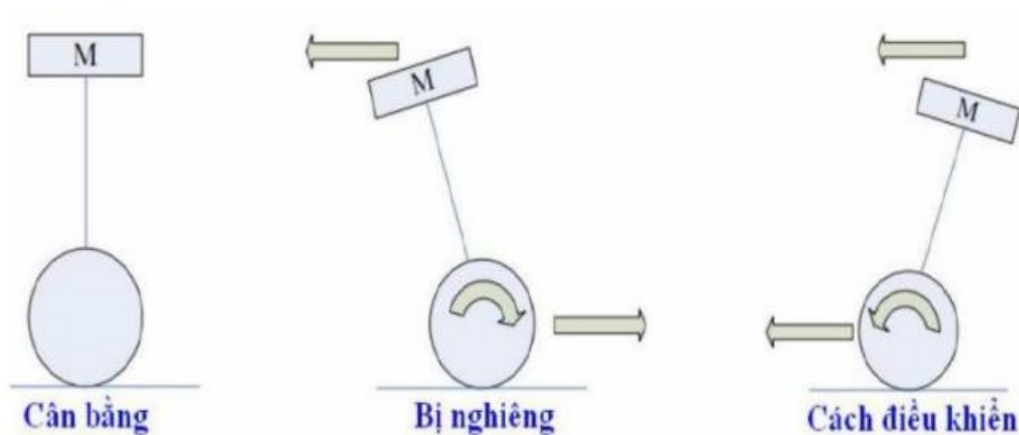
Các nội dung chính sẽ được thực hiện trong đề tài:

- Chương 1: Tổng quan
- Chương 2: Cơ sở lý thuyết của xe hai bánh tự cân bằng
- Chương 3: Thiết kế phần cứng và thi công hệ thống
- Chương 4: Thiết kế phần mềm
- Chương 5: Kết quả thực hiện

CHƯƠNG 2 CƠ SỞ LÝ THUYẾT CỦA XE HAI BÁNH TỰ CÂN BẰNG

2.1 Nguyên lý cân bằng robot

Một Robot có khả năng tự giữ thăng bằng khi di chuyển trên hai bánh xe của nó được gọi là robot hai bánh tự cân bằng. Quá trình cân bằng là quá trình điều khiển hai động cơ bánh xe sao cho đưa hệ xe về đúng vị trí cân bằng mà ta thiết lập, hay có thể nói cách khác nó duy trì trạng thái ổn định cho hệ thống. Hai bánh xe là đối tượng điều khiển chính giúp hệ xe chuyển động qua lại xung quanh ngưỡng cân bằng và ổn định.

Hình 4 Nguyên lý hoạt động của hệ xe cân bằng

Khi xe đứng thẳng bằng thẳng đứng thì góc nghiêng giữa thân xe và trục thẳng đứng (lực trọng trường) $\psi = 0$.

Khi hệ xe có xu hướng nghiêng về phía trước $\psi > 0$, nếu không có điều khiển thì theo quán tính, hai bánh xe sẽ tự động di chuyển ngược về phía sau (phía ngược lại của thân robot đang nghiêng) điều đó sẽ làm xe bị đổ. Trong tình huống này, chúng ta sẽ điều khiển làm sao cho 2 bánh xe chạy về phía trước (phía xe đang nghiêng) nhằm giảm góc lệch $\psi = 0$, xe sẽ thăng bằng trở lại.

Tương tự như vậy, khi xe nghiêng về phía sau $\psi < 0$, nếu không có điều khiển thì xe sẽ di chuyển thẳng về phía trước (phía ngược lại của thân xe đang nghiêng) làm xe sẽ bị đổ. Vì vậy, chúng ta sẽ điều khiển sao cho 2 bánh xe chạy về phía sau (phía xe đang nghiêng) nhằm giảm góc lệch $\psi = 0$, xe sẽ thăng bằng trở lại.

Loại robot này đặt ra nhiều thử thách cho những người nghiên cứu trong điều kiện làm việc không ổn định đòi hỏi người thực hiện phải lựa chọn giải thuật và đưa ra các 4 thông số phù hợp. Lý thuyết để duy trì sự ổn định này dựa trên lý thuyết điều khiển con lắc ngược là một đối tượng điều khiển phi tuyến tính kinh điển, mô hình xe cân bằng cũng dựa trên điều đó mà phát triển lên, có nhiều điểm tương đồng giữa hai mô hình nhưng cả hai đều nhằm mục đích duy trì sự cân bằng và ổn định của hệ thống.

Mục đích của nguyên lý con lắc ngược là giữ cho các bánh xe ở ngay dưới trọng tâm của khung gầm robot. Khi khung xe có xung hướng nghiêng về phía trước, hai bánh xe sẽ tự động chuyển động về phía trước sao cho góc nghiêng bằng không thì robot sẽ được duy trì sự cân bằng. Mặt khác, nếu khung nghiêng về sau hai bánh xe sẽ di chuyển ngược về phía sau

2.2 Mô hình con lắc ngược

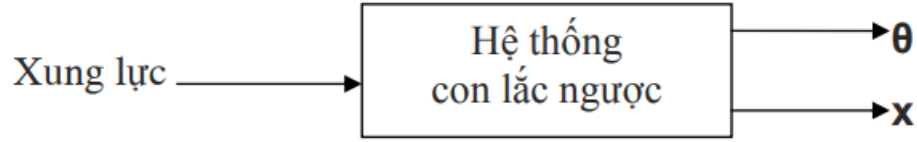
Mô hình toán học của con lắc ngược với các tham số:

Kí hiệu	Đơn vị	Ý nghĩa
M	Kg	Khối lượng xe
m	Kg	Khối lượng con lắc
b	N	Ma sát của xe
L	M	Chiều dài $\frac{1}{2}$ con lắc
I	Nm	Momen quán tính của con lắc
F	N	Lực tác động vào xe
X	M	Vị trí của xe
θ	rad	Góc của con lắc so với phương thẳng đứng

Mô hình nghiên cứu gồm:

- Một con lắc gắn bởi 1 lớp bản lề với xe
- Tác động lực F vào xe

Sơ đồ khối tín hiệu ngõ vào và ra của con lắc:

Hình 5 Sơ đồ khối tín hiệu của hệ con lắc ngược

Phân tích lực tác động ta có:

- Tổng lực tác động lên xe theo phương ngang:

$$M\ddot{x} + b\dot{x} + N = F \quad (1)$$

- Tổng lực tác động lên con lắc theo phương ngang:

$$N = m\ddot{x} + mL\ddot{\theta}\cos\theta - mL\dot{\theta}^2\sin\theta \quad (2)$$

$$\Rightarrow F = (M + m)\ddot{x} + b\dot{x} + mL\ddot{\theta}\cos\theta - mL\dot{\theta}^2\sin\theta \quad (3)$$

- Tổng lực tác dụng ở phương vuông góc với con lắc:

$$P\sin\theta + N\cos\theta + mg\sin\theta = m\ddot{x}\cos\theta + mL\ddot{\theta} \quad (4)$$

- Tổng momen tại khối tâm con lắc:

$$-PL\sin\theta + NL\cos\theta = I\ddot{\theta} \quad (5)$$

$$\Rightarrow (I + mL^2)\ddot{\theta} - mgL\sin\theta = -mL\ddot{x}\cos\theta \quad (6)$$

Từ (3) và (6) xấp xỉ tuyến tính hóa tại 0° :

$$(M + m)\ddot{x} + b\dot{x} + mL\ddot{\theta} = F \quad (7)$$

$$(I + mL^2)\ddot{\theta} - mgL\theta = -mL\ddot{x} \quad (8)$$

- Hàm trạng thái (state-space):

$$\begin{bmatrix} \dot{x} \\ \ddot{x} \\ \dot{\theta} \\ \ddot{\theta} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & \frac{-(I+mL^2)b}{I(M+m)+MmL^2} & \frac{-m^2gL^2}{I(M+m)+MmL^2} & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & \frac{mLb}{I(M+m)+MmL^2} & \frac{mgL(M+m)}{I(M+m)+MmL^2} & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x \\ \dot{x} \\ \theta \\ \dot{\theta} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 \\ \frac{I+mL^2}{I(M+m)+MmL^2} \\ 0 \\ -mL \\ \frac{I+mL^2}{I(M+m)+MmL^2} \end{bmatrix} F \quad (9)$$

$$\begin{bmatrix} x \\ \theta \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x \\ \dot{x} \\ \theta \\ \dot{\theta} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \end{bmatrix} F \quad (10)$$

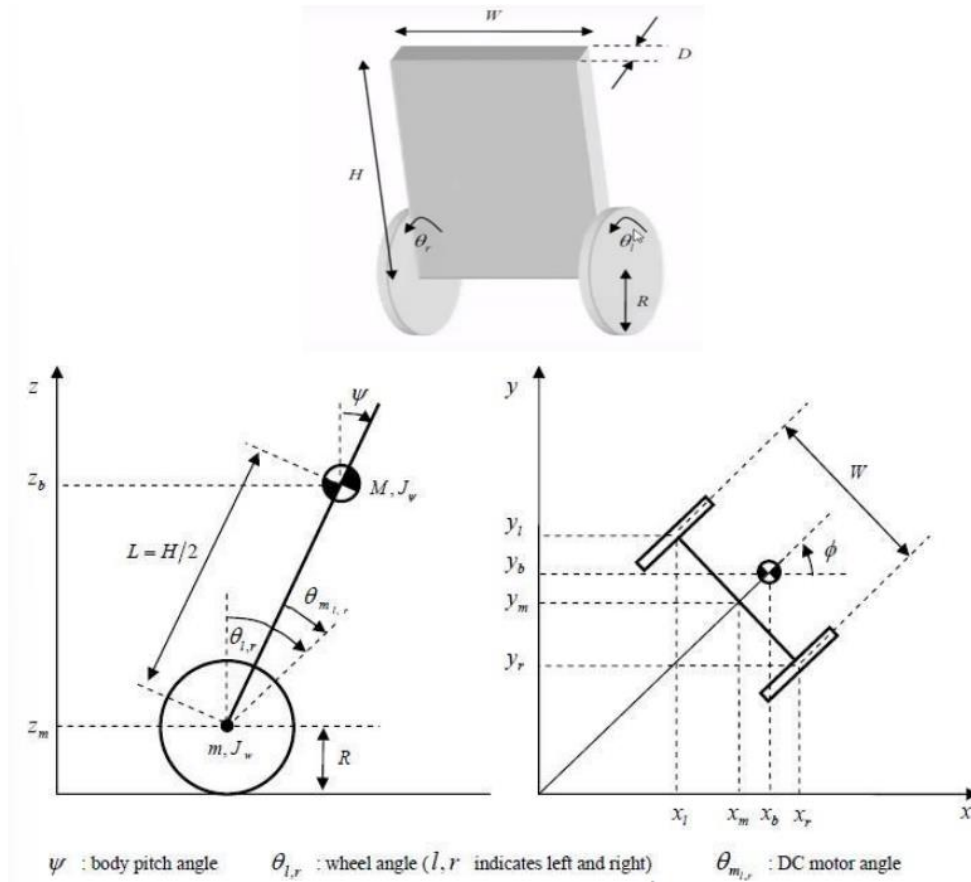
Nếu xét $b \ll 1; I \ll 1$ ta được hàm trạng thái đơn giản:

$$\begin{bmatrix} \dot{x} \\ \dot{y} \\ \dot{\theta} \\ \ddot{\theta} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & \frac{-mg}{M} & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & \frac{g(M+m)}{ML} & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x \\ y \\ \theta \\ \dot{\theta} \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 0 \\ \frac{1}{M} \\ 0 \\ \frac{-1}{ML} \end{bmatrix} F \quad (11)$$

2.3 Đặc tính động lực học

Theo Jian Fang (2014). The LQR Controller Design of Two-Wheeled Self-Balancing Robot Based on the Particle Swarm Optimization Algorithm. Hindawi Publishing Corporation Mathematical Problems in Engineering Volume 2014.

Ta có mô hình xe hai bánh tự cân bằng như sau:

Hình 6 Mô hình động học hệ xe cân bằng

<i>Kí hiệu</i>	<i>Đơn vị</i>	<i>Ý nghĩa</i>	<i>Kí hiệu</i>	<i>Đơn vị</i>	<i>Ý nghĩa</i>
m	Kg	Khối lượng bánh xe	N	m/s^2	Tỷ số giảm tốc
M	Kg	Khối lượng robot	θ	rad	Góc trung bình của 2 bánh xe
R	m	Bán kính bánh xe	G	m/s^2	Gia tốc trọng trường
W	m	Chiều rộng Robot	$\theta_{l,r}$	rad	Góc bánh trái, phải
D	m	Chiều dài robot	ψ	rad	Góc nghiêng robot
H	m	Chiều cao robot	ϕ	rad	Góc xoay robot
L	m	Khoảng cách từ trọng tâm đến trục bánh xe	x_l, y_l, z_l	m	Tọa độ bánh trái
f_w		Hệ số ma sát giữa robot với mặt sàn	x_r, y_r, z_r	m	Tọa độ bánh phải
f_m		Hệ số ma sát giữa robot với động cơ	x_m, y_m, z_m	m	Tọa độ trung bình
J_m	kgm^2	Momen quán tính của động cơ	F_θ, F_ψ, F_ϕ	Nm	Momen phát động theo các phương khác nhau
R_m	Ω	Trở kháng động cơ	$F_{l,r}$	Nm	Momen phát động của bánh trái và bánh phải
K_b	Vs/rad	Hệ số EFM của động cơ	i_l, i_r	A	Dòng điện của động cơ
K_t	Nm/A	Momen xoắn của động cơ	v_l, v_r	V	Điện áp động cơ

Sử dụng phương pháp Euler-Lagrange để xây dựng mô hình động học. Giả sử tại thời điểm $t=0$ robot di chuyển về phía trước ($x>0$) ta có:

Góc tịnh tiến trung bình của 2 bánh xe và góc xoay của robot:

$$\begin{bmatrix} \theta \\ \phi \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \frac{1}{2}(\theta_l + \theta_r) \\ \frac{R}{W}(\theta_l - \theta_r) \end{bmatrix} \quad (12)$$

Tọa độ trung bình robot trong hệ quy chiếu:

$$\begin{bmatrix} x_m \\ y_m \\ z_m \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \int \dot{x}_m \\ \int \dot{y}_m \\ R \end{bmatrix} \quad (13)$$

Và

$$\begin{bmatrix} \dot{x}_m \\ \dot{y}_m \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} R\dot{\theta}\cos\phi \\ R\dot{\theta}\sin\phi \end{bmatrix} \quad (14)$$

Tọa độ của bánh trái trong hệ quy chiếu:

$$\begin{bmatrix} x_l \\ y_l \\ z_l \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x_m - \frac{W}{2}\cos\phi \\ y_m + \frac{W}{2}\sin\phi \\ z_m \end{bmatrix} \quad (15)$$

Tọa độ của bánh phải trong hệ quy chiếu:

$$\begin{bmatrix} x_r \\ y_r \\ z_r \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x_m + \frac{W}{2}\cos\phi \\ y_m - \frac{W}{2}\sin\phi \\ z_m \end{bmatrix} \quad (16)$$

Tọa độ tâm đối xứng giữa 2 động cơ trong hệ quy chiếu:

$$\begin{bmatrix} x_b \\ y_b \\ z_b \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x_m + L\sin\psi\cos\phi \\ y_m L\sin\psi\sin\phi \\ z_m + L\cos\psi \end{bmatrix} \quad (17)$$

Phương trình động năng của chuyển động tịnh tiến:

$$T_1 = \frac{1}{2}m(\dot{x}_l^2 + \dot{y}_l^2 + \dot{z}_l^2) + \frac{1}{2}m(\dot{x}_r^2 + \dot{y}_r^2 + \dot{z}_r^2) + \frac{1}{2}m(\dot{x}_b^2 + \dot{y}_b^2 + \dot{z}_b^2) \quad (18)$$

Phương trình động năng của chuyển động xoay:

$$T_2 = \frac{1}{2}J_w\dot{\theta}_l^2 + \frac{1}{2}J_w\dot{\theta}_r^2 + \frac{1}{2}J_\psi\dot{\psi}_l^2 + \frac{1}{2}J_\phi\dot{\phi}_l^2 + \frac{1}{2}n^2J_m(\dot{\theta}_l - \dot{\psi})^2 + \frac{1}{2}n^2J_m(\dot{\theta}_r - \dot{\psi})^2 \quad (19)$$

Trong đó:

$$\frac{1}{2}n^2J_m(\dot{\theta}_l - \dot{\psi})^2; \frac{1}{2}n^2J_m(\dot{\theta}_r - \dot{\psi})^2 \quad (20)$$

Là động năng quay của phần ứng động cơ trái và phải.

Phương trình thế năng:

$$U = mgz_l + mgz_r + mgz_b \quad (21)$$

Phương trình Lagrange:

$$L = T_1 + T_2 - U \quad (22)$$

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{\theta}} \right) - \frac{\partial L}{\partial \theta} = F_\theta \quad (23)$$

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{\psi}} \right) - \frac{\partial L}{\partial \psi} = F_\psi \quad (24)$$

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{\phi}} \right) - \frac{\partial L}{\partial \phi} = F_\phi \quad (25)$$

Lấy đạo hàm L theo các biến ta được:

$$[(2m + M)R^2 + 2J_w + 2n^2J_m]\ddot{\theta} + (MLR\cos\psi - 2n^2J_m)\ddot{\psi} - MLR\dot{\psi}^2\sin\psi = F_\theta \quad (26)$$

$$(MLR\cos\psi - 2n^2J_m)\ddot{\theta} + (ML^2 + J_\psi - 2n^2J_m)\ddot{\psi} - ML^2\dot{\phi}^2\sin\psi\cos\psi = F_\psi \quad (27)$$

$$\left[\frac{1}{2}mW^2 + J_\phi + \frac{W^2}{2R^2}(J_w + 2n^2J_m) + ML^2\sin^2\psi \right] \ddot{\phi} + 2ML^2\dot{\psi}\dot{\phi}\sin\psi\cos\psi = F_\phi \quad (28)$$

Momen động lực do động cơ DC sinh ra:

$$\begin{bmatrix} F_\theta \\ F_\psi \\ F_\phi \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} F_l + F_r \\ F_\psi \\ \frac{W}{2R}(F_l - F_r) \end{bmatrix} \quad (29)$$

Và

$$F_l = nK_t i_l + f_m(\dot{\psi} - \dot{\theta}_l) - f_w \dot{\theta}_l \quad (30)$$

$$F_r = nK_t i_r + f_m(\dot{\psi} - \dot{\theta}_r) - f_w \dot{\theta}_r \quad (31)$$

$$F_\psi = -nK_t i_l - nK_t i_r - f_m(\dot{\psi} - \dot{\theta}_l) - f_m(\dot{\psi} - \dot{\theta}_r) \quad (32)$$

Sử dụng phương pháp PWM điều khiển động cơ nên ta chuyển từ dòng điện sang điện áp động cơ:

$$L_m i_{l,r} = v_{l,r} + K_b(\dot{\psi} - \dot{\theta}_{l,r}) - R_m i_{l,r} \quad (33)$$

Giả sử điện áp phản ứng rất nhỏ, xem như bằng 0, ta có:

$$i_{l,r} = \frac{v_{l,r} + K_b(\dot{\psi} - \dot{\theta}_{l,r})}{R_m} \quad (34)$$

Các moment lực sinh ra:

$$F_\theta = \alpha(v_l + v_r) - 2(\beta + f_w)\dot{\theta} + 2\beta\dot{\psi} \quad (35)$$

$$F_\psi = -\alpha(v_l + v_r) + 2\beta\dot{\theta} - 2\beta\dot{\psi} \quad (36)$$

$$F_\phi = \frac{W}{2R}\alpha(-v_l + v_r) - \frac{W^2}{2R^2}(\beta + f_w)\dot{\phi} \quad (37)$$

Trong đó:

$$\alpha = \frac{nK_t}{R_m}; \beta = \frac{nK_t K_b}{R_m} + f_m \quad (38)$$

Phương trình động học mô tả chuyển động của robot:

$$\begin{aligned} & [(2m + M)R^2 + 2J_w + 2n^2J_m]\ddot{\theta} + (MLR\cos\psi - 2n^2J_m)\ddot{\psi} - MLR\dot{\psi}^2\sin\psi \\ & = \alpha(v_l + v_r) - 2(\beta + f_w)\dot{\theta} + 2\beta\dot{\psi} \end{aligned} \quad (39)$$

$$\begin{aligned} & (MLR\cos\psi - 2n^2J_m)\ddot{\theta} + (ML^2 + J_\psi - 2n^2J_m)\ddot{\psi} - ML^2\dot{\phi}^2\sin\psi\cos\psi \\ & = -\alpha(v_l + v_r) - 2\beta\dot{\theta} + 2\beta\dot{\psi} \end{aligned} \quad (40)$$

$$\begin{aligned} & \left[\frac{1}{2}mW^2 + J_\phi + \frac{W^2}{2R^2}(J_w + 2n^2J_m) + ML^2\sin^2\psi \right] \ddot{\phi}^2 + 2ML^2\dot{\psi}\dot{\phi}\sin\psi\cos\psi \\ & = \frac{W}{2R}\alpha(v_l + v_r) - \frac{W^2}{2R^2}(\beta + f_w)\dot{\phi} \end{aligned} \quad (41)$$

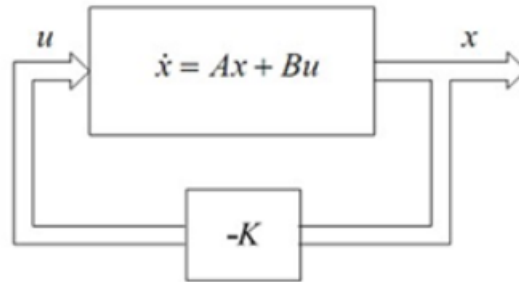
2.4 Điều khiển toàn phương tuyến tính

2.4.1 Bài toán điều khiển toàn phương tuyến tính liên tục

Lý thuyết điều khiển tối ưu là một phương pháp tối ưu hóa cho các lý thuyết điều khiển phát sinh. Điều khiển tối ưu có thể được xem như là một chiến lược điều khiển trong lý thuyết điều khiển tự động. Phương pháp giải quyết bài toán tìm kiếm một quy luật điều khiển cho một hệ thống cho trước như là một tiêu chuẩn tối ưu ổn định đã đạt được. Hệ thống có thể được ổn định bằng cách sử dụng thông tin phản hồi trạng thái đầy đủ. Một

điều khiển tối ưu là một tập hợp các phương trình vi phân mô tả đường đi của các biến điều khiển.

Sơ đồ của loại hệ thống điều khiển này được thể hiện ở hình dưới đây:

Hình 7 Sơ đồ khối bộ điều khiển toàn phương tuyến tính LQR

2.4.2 Thuật toán LQR

LQR (Linear Quadratic Regulator) là thuật toán điều khiển được xây dựng dựa trên cơ sở nguyên lý phản hồi trạng thái, còn gọi là phương pháp tuyến tính hóa dạng toàn phương. Bộ điều khiển LQR thường được áp dụng trên các hệ phi tuyến với nhiều ngõ vào ra. Bộ điều khiển nhận tín hiệu vào là trạng thái của hệ thống và tín hiệu mẫu, sau đó tính toán và chuyển thành tín hiệu điều khiển cho hệ thống.

Một hệ điều khiển được thiết kế ở chế độ làm việc tốt nhất là hệ thống luôn ở trạng thái tối ưu theo một tiêu chuẩn chất lượng nào đó (đạt được giá trị cực trị). Trạng thái tối ưu có đạt được hay không tùy thuộc vào yêu cầu chất lượng đặt ra, sự hiểu biết về đối tượng và các tác động lên đối tượng, điều kiện làm việc của hệ,...

Xét hệ thống có tác động ngoài ($u \neq 0$), đối tượng tuyến tính mô tả bởi phương trình trạng thái:

$$\dot{x} = Ax(t) + Bu(t) \quad (42)$$

Với $x(t) = [x_1(t), x_2(t), \dots, x_n(t)]^T$ và $u(t) = [u_1(t), u_2(t), \dots, u_n(t)]^T$

Ta cần tìm ma trận K của vectơ điều khiển tối ưu: $u(t) = -Kx(t)$ thỏa mãn chỉ tiêu chất lượng J đạt giá trị cực tiểu:

$$J = \int (x^T Q x + u^T R u) dt \quad (43)$$

Trong đó:

- Q là ma trận trọng số bán xác định dương của tín hiệu đầu ra
- R là ma trận trọng số xác định dương của tín hiệu điều khiển

Ma trận K tối ưu được xác định từ phương trình Riccati có dạng:

$$K = R^{-1}B^T P \quad (44)$$

Như vậy, luật điều khiển tối ưu cho bài toán điều khiển tối ưu dạng toàn phương với chỉ tiêu chất lượng là phương trình tuyến tính có dạng:

$$u(t) = -Kx(t) = R^{-1}B^T Px(t) \quad (45)$$

Ma trận P khi đó phải thỏa mãn phương trình Riccati:

$$P.A + A^T P + Q - PBR^{-1}B^T P = \dot{P} \quad (46)$$

Khi P không thay đổi theo thời gian $\dot{P} = 0$, ta có phương trình đại số Riccati như sau:

$$P.A + A^T P + Q - PBR^{-1}B^T P = 0 \quad (47)$$

Từ vector K thu được xác định thông số điều khiển đưa trở lại hệ thống. Với điều kiện các phần tử trong ma trận Q và R mang các giá trị dương, ma trận Q và R làm cân bằng tính ổn định của hệ thống. Số phần tử trong ma trận Q phụ thuộc vào số phần tử của ma trận trạng thái và số phần tử của ma trận R phụ thuộc vào số lượng đầu vào điều khiển hệ thống.

2.4.3 Tuyến tính hệ thống

Từ cơ sở động lực học hệ thống ta có:

$$\begin{aligned} F_1 = & [(2m + M)R^2 + 2J_w + 2n^2 J_m] \ddot{\theta} + (MLR \cos \psi - 2n^2 J_m) \ddot{\psi} - MLR \dot{\psi}^2 \sin \psi \\ & - \alpha(v_l + v_r) + 2(\beta + f_w) \dot{\theta} - 2\beta \dot{\psi} = 0 \end{aligned} \quad (48)$$

$$\begin{aligned} F_2 = & (MLR \cos \psi - 2n^2 J_m) \ddot{\theta} + (ML^2 + J_\psi - 2n^2 J_m) \ddot{\psi} - ML^2 \dot{\phi}^2 \sin \psi \cos \psi \\ & + \alpha(v_l + v_r) - 2\beta \dot{\theta} + 2\beta \dot{\psi} = 0 \end{aligned} \quad (49)$$

$$\begin{aligned} F_3 = & \left[\frac{1}{2} m W^2 + J_\phi + \frac{W^2}{2R^2} (J_w + 2n^2 J_m) + ML^2 \sin^2 \psi \right] \ddot{\phi}^2 + 2ML^2 \dot{\psi} \dot{\phi} \sin \psi \cos \psi \\ & - \frac{W}{2R} \alpha(-v_l + v_r) + \frac{W^2}{2R^2} (\beta + f_w) \dot{\phi} = 0 \end{aligned} \quad (50)$$

Hạ bậc hệ thống về dạng:

$$\begin{cases} \ddot{\theta} = f_1(\theta; \dot{\theta}; \psi; \dot{\psi}; \phi; \dot{\phi}) \\ \ddot{\psi} = f_2(\theta; \dot{\theta}; \psi; \dot{\psi}; \phi; \dot{\phi}) \\ \ddot{\phi} = f_3(\theta; \dot{\theta}; \psi; \dot{\psi}; \phi; \dot{\phi}) \end{cases} \quad (51)$$

Đặt:

$$\begin{cases} x_1 = \theta \\ x_2 = \dot{\theta} \\ x_3 = \ddot{\theta} \\ x_4 = \psi \\ x_5 = \dot{\psi} \\ x_6 = \ddot{\psi} \\ x_7 = \phi \\ x_8 = \dot{\phi} \\ x_9 = \ddot{\phi} \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} x_3 = h_1(x_1; x_2; x_4; x_5; x_7; x_8) \\ x_6 = h_2(x_1; x_2; x_4; x_5; x_7; x_8) \\ x_9 = h_3(x_1; x_2; x_4; x_5; x_7; x_8) \end{cases} \quad (52)$$

Đặt:

$$\begin{cases} \dot{x}_1 = x_2 \\ \dot{x}_2 = h_1 \\ \dot{x}_4 = x_5 \\ \dot{x}_5 = h_2 \\ \dot{x}_7 = x_8 \\ \dot{x}_8 = h_3 \end{cases}$$

Tuyến tính hóa hệ thống tại vị trí cân bằng:

$$\dot{X} = Ax + Bu$$

Với $x = [x_1; x_2; x_4; x_5; x_7; x_8]^T$ và $u = [v_l; v_r]^T$

Ma trận A tại vị trí cân bằng được tính:

$$A = \begin{bmatrix} 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ \frac{\partial h_1}{\partial x_1} & \frac{\partial h_1}{\partial x_2} & \frac{\partial h_1}{\partial x_4} & \frac{\partial h_1}{\partial x_5} & \frac{\partial h_1}{\partial x_7} & \frac{\partial h_1}{\partial x_8} \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 \\ \frac{\partial h_2}{\partial x_1} & \frac{\partial h_2}{\partial x_2} & \frac{\partial h_2}{\partial x_4} & \frac{\partial h_2}{\partial x_5} & \frac{\partial h_2}{\partial x_7} & \frac{\partial h_2}{\partial x_8} \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 \\ \frac{\partial h_3}{\partial x_1} & \frac{\partial h_3}{\partial x_2} & \frac{\partial h_3}{\partial x_4} & \frac{\partial h_3}{\partial x_5} & \frac{\partial h_3}{\partial x_7} & \frac{\partial h_3}{\partial x_8} \end{bmatrix} \quad B = \begin{bmatrix} 0 & 0 \\ \frac{\partial h_1}{\partial v_l} & \frac{\partial h_1}{\partial v_r} \\ 0 & 0 \\ \frac{\partial h_2}{\partial v_l} & \frac{\partial h_2}{\partial v_r} \\ 0 & 0 \\ \frac{\partial h_3}{\partial v_l} & \frac{\partial h_3}{\partial v_r} \end{bmatrix} \quad (53)$$

$$Q = \begin{bmatrix} Q_1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & Q_2 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & Q_3 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & Q_4 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & Q_5 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & Q_6 \end{bmatrix} \quad R = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{bmatrix} \quad (54)$$

Với các thông số $Q_1, Q_2, Q_3, Q_4, Q_5, Q_6, R_1, R_2$ để tinh chỉnh cho bộ điều khiển LQR. Trong đó các tham số $Q_1, Q_2, Q_3, Q_4, Q_5, Q_6$ được coi là trọng số tối ưu tương ứng cho 6 biến trạng thái $\theta, \dot{\theta}, \psi, \dot{\psi}, \phi, \dot{\phi}$. Việc lựa chọn trọng số Q và R tùy thuộc tiêu chuẩn đặt ra của người điều khiển và thông qua thực nghiệm để đưa ra trọng số Q và R một cách tối ưu. Để ưu tiên biến trạng thái nào, hãy tăng tham số trọng số tương ứng của nó so với các thông số trọng số khác, đồng nghĩa với việc những biến trạng thái khác sẽ không còn ổn định như ban đầu. Với mô hình hệ xe hai bánh ta có ma trận Q là ma trận 6x6 (tương ứng với 6 biến trạng thái) và R là 2x2 (tương ứng với 2 biến ngõ vào). Sau khi chọn được các tham số điều khiển tương ứng, ta có thể xây dựng được tham số phản hồi K với tín hiệu điều khiển $u = -Kx(t)$

Thông số K được tính toán dựa vào phương trình Riccati. Tuy nhiên Matlab đã hỗ trợ việc tính toán thủ công bằng hàm `lqr(A,B,Q,R)` khi các ma trận A,B,Q,R đã được tìm ra

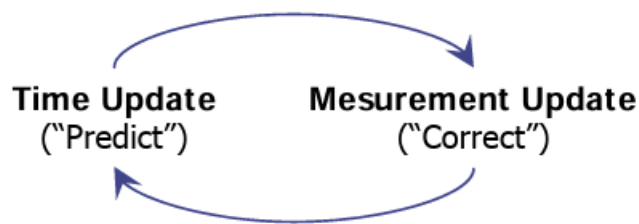
2.5 Bộ lọc Kalman

Từ năm 1960 giáo sư Kalman đề xuất và kết hợp các thông tin từ cảm biến thành phần, khi phương trình định hướng và mẫu thống kê nhiễu trên cảm biến được xác định, bộ lọc Kalman sẽ cho ước lượng giá trị tối ưu như đang sử dụng một tín hiệu tinh khiết và

độ phân bố không đổi. Trong hệ thống xe hai bánh tự cân bằng, tín hiệu ngõ ra của bộ lọc là tín hiệu từ cảm biến góc và cảm biến vận tốc góc đã được loại bỏ nhiễu nhờ nguồn tín hiệu hỗ trợ và xử lý trong bộ lọc thông qua quan hệ vận tốc góc bằng vi phân giá trị góc.

Bộ lọc Kalman ước tính quá trình bằng cách ử dụng một hình thức kiểm soát phản hồi. Các trạng thái của quá trình được ước tính bởi bộ lọc tại một thời điểm nhất định và sau đó có được một phản hồi về các phép đo nhiễu. Do đó phương trình bộ lọc gồm có phương trình cập nhật thời gian và phương trình cập nhật đo lường.

Hoạt động của bộ lọc được mô tả:

Hình 8 Mô tả hoạt động của bộ lọc Kalman

2.5.1 Phương trình trạng thái

Bộ lọc Kalman có thể ước lượng các trạng thái khi hệ thống được mô hình đầy đủ dưới dạng phương trình vi phân tuyến tính. Khi một hệ thống được mô hình hóa trong không gian trạng thái và phương trình đại diện cho quá trình trạng thái của hệ thống trong ký hiệu nhiễu trắng.

$$x(t + 1) = F(t)x(t) + B(t)u(t) + w(t) \quad (55)$$

$F(t)$: mô hình chuyển đổi trạng thái.

$B(t)$: mô hình tín hiệu điều khiển

$W(t)$: nhiễu quá trình có phân bố Gaussian với trung bình 0 và ma trận hiệp phương sai Q tại thời điểm k

$$w_k \sim N(0, Q_k) \quad (56)$$

Bộ lọc này không giả định các nhiễu là Gaussian nhưng bộ lọc tạo ra ước tính xác suất có điều kiện chính xác trong trường hợp đặc biệt là tất cả các nhiễu đều phân bố Gaussian.

2.5.2 Phương trình đo

Các phép đo hệ thống được thực hiện tại các mốc thời gian rời rạc được bao gồm trong vector đo lường và có thể được mô hình hóa theo quan hệ sau:

$$z(t_i) = H(t_i)x(t_i) + v(t_i) \quad (57)$$

H: mô hình quan sát

$v(t)$: nhiễu quá trình có phân bố Gaussian với trung bình 0 và ma trận hiệp phương sai R tại thời điểm k

$$v_k \sim N(0, R_k) \quad (58)$$

Các phép đo phụ thuộc vào trạng thái hệ thống, có liên hệ với ma trận đo kết hợp với nhiễu trong phép đo.

2.5.3 Phương trình bộ lọc Kalman

Phương trình cập nhật thời gian bộ lọc Kalman gián đoạn

$$\hat{x}_k = F\hat{x}_{k-1} + B\hat{u}_{k-1} \quad (59)$$

$$P_k^- = AP_{k-1}A^T + Q \quad (60)$$

Phương trình cập nhật giá trị đo bộ lọc Kalman gián đoạn:

$$K_k = P_k^- H^T (HP_k^- H^T + R)^{-1} \quad (61)$$

$$\hat{x} = \hat{x}_k^- + K_k(z_k - H\hat{x}_k^-) \quad (62)$$

$$P_k = (1 - K_k H)P_k^- \quad (63)$$

Phương trình ước tính lỗi:

$$E = H_k P_{k-1} H_k^T + R_k \quad (64)$$

2.6 Sơ đồ mô phỏng hệ thống trên Matlab Simulink

Mô phỏng hệ thống bằng Matlab Simulink với các thông số thực tế của mô hình:

m	0.04	H	0.113
M	0.72	L	0.565
R	0.0325	K_b	0.0218
W	0.16	K_t	0.4312
D	0.08	J_w	$0.5mR^2$
R_m	40	J_m	$1,4762 \cdot 10^{-5}$
f_m	0.002	α	$\frac{nK_t}{R_m}$
f_w	0.18	β	$\frac{nK_t K_b}{R_m} + f_m$

N	45		J_{ϕ}	$\frac{ML^2}{3}$
G	9.81		J_{ψ}	$\frac{M(W^2 + D^2)}{12}$
T	0.0197			

Xét hệ xe hai bánh tự cân bằng được mô tả như sau:

```
function [teta_dd,psi_dd,phi_dd] = fcn(vl,vr,teta,teta_d,psi,psi_d,phi,phi_d)
%% Thông số hệ thống xe 2 bánh tự cân bằng dùng LQR
m = 0.04; %Khối lượng bánh xe
M = 0.72; %Khối lượng robot
R = 0.0325; %bán kính bánh xe
W = 0.16; %Chiều rộng robot
D = 0.08; %Chiều sâu robot
H = 0.113; %Chiều cao robot
L = 0.565; %khoảng cách từ trục tam điểm bánh xe
fw = 0.18; %Hệ số ma sát giữa bánh xe với mặt phẳng
fm = 0.002; %hệ số ma sát giữa động cơ và robot
Jm = 1.4762*10^(-5); %moment quán tính của động cơ
Jw = m*R^2/2;
J_psi = M*L^2/3;
J_phi = M*(W^2+D^2)/12;
Rm = 40; %Điện trở động cơ DC
Kb = 0.0218; %hệ số emf của động cơ
Kt = 0.4312; %Momen xoắn của động cơ DC
n = 45; %Tỷ số giảm tốc
g = 9.81; %Gia tốc trọng trường
alpha = n*Kt/Rm; beta=n*Kt*Kb/Rm+fm; a =alpha;
T=0.0197;

teta_dd = (J_psi*a*vl + J_psi*a*vr - 2*J_psi*beta*teta_d + 2*J_psi*beta*psi_d -
2*J_psi*fw*teta_d + L^2*M*a*vl + L^2*M*a*vr - 2*L^2*M*beta*teta_d +
2*L^2*M*beta*psi_d - 2*L^2*M*fw*teta_d - 4*Jm*fw*n^2*teta_d +
L^3*M^2*R*psi_d^2*sin(psi) - 2*L*M*R*beta*teta_d*cos(psi) +
```

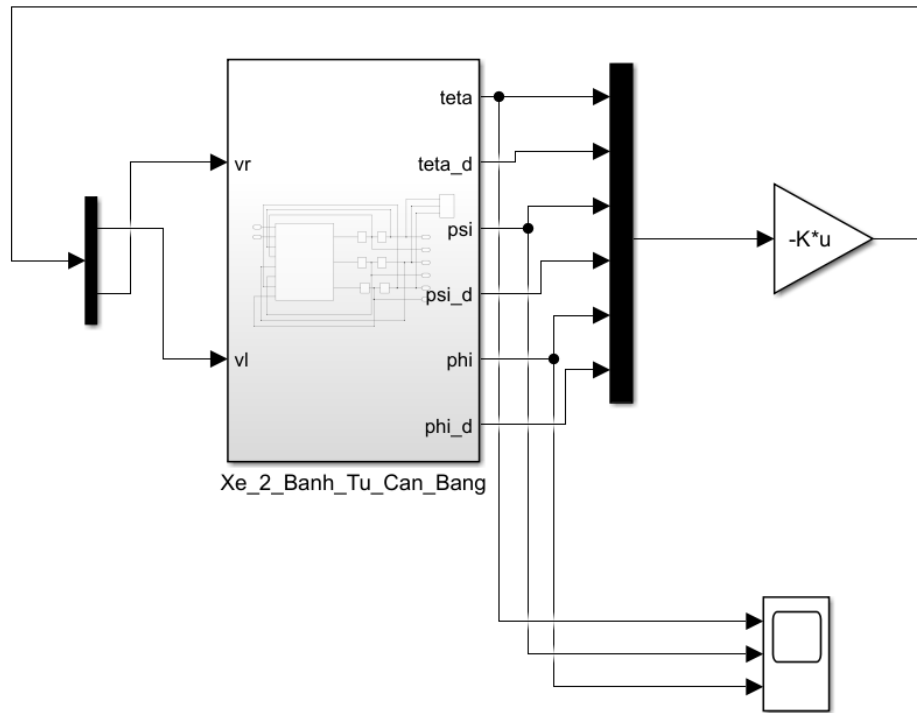
```

2*L*M*R*beta*psi_d*cos(psi) - L^3*M^2*R*phi_d^2*cos(psi)^2*sin(psi) -
L^2*M^2*R*g*cos(psi)*sin(psi) + J_psi*L*M*R*psi_d^2*sin(psi) +
2*Jm*L*M*g*n^2*sin(psi) + L*M*R*a*vl*cos(psi) + L*M*R*a*vr*cos(psi) +
2*Jm*L^2*M*n^2*phi_d^2*cos(psi)*sin(psi) +
2*Jm*L*M*R*n^2*psi_d^2*sin(psi))/(2*J_psi*Jw + L^2*M^2*R^2 + 2*Jw*L^2*M + J_psi*M*R^2
+ 2*J_psi*Jm*n^2 + 4*Jm*Jw*n^2 + 2*J_psi*R^2*m + 2*Jm*L^2*M*n^2 + 2*Jm*M*R^2*n^2 +
2*L^2*M*R^2*m + 4*Jm*R^2*m*n^2 - L^2*M^2*R^2*cos(psi)^2 + 4*Jm*L*M*R*n^2*cos(psi));

psi_dd = -(2*Jw*a*vl + 2*Jw*a*vr - 4*Jw*beta*teta_d + 4*Jw*beta*psi_d + M*R^2*a*vl +
M*R^2*a*vr - 2*M*R^2*beta*teta_d + 2*M*R^2*beta*psi_d + 2*R^2*a*m*vl + 2*R^2*a*m*vr +
4*Jm*fw*n^2*teta_d - 4*R^2*beta*m*teta_d + 4*R^2*beta*m*psi_d - L*M^2*R^2*g*sin(psi)
- 2*Jw*L*M*g*sin(psi) - 2*L*M*R*beta*teta_d*cos(psi) + 2*L*M*R*beta*psi_d*cos(psi) -
2*L*M*R*fw*teta_d*cos(psi) + L^2*M^2*R^2*psi_d^2*cos(psi)*sin(psi) -
L^2*M^2*R^2*phi_d^2*cos(psi)*sin(psi) - 2*Jw*L^2*M*phi_d^2*cos(psi)*sin(psi) -
2*Jm*L*M*g*n^2*sin(psi) - 2*L*M*R^2*g*m*sin(psi) + L*M*R*a*vl*cos(psi) +
L*M*R*a*vr*cos(psi) - 2*Jm*L^2*M*n^2*phi_d^2*cos(psi)*sin(psi) -
2*L^2*M*R^2*m*phi_d^2*cos(psi)*sin(psi) -
2*Jm*L*M*R*n^2*psi_d^2*sin(psi))/(2*J_psi*Jw + L^2*M^2*R^2 + 2*Jw*L^2*M + J_psi*M*R^2
+ 2*J_psi*Jm*n^2 + 4*Jm*Jw*n^2 + 2*J_psi*R^2*m + 2*Jm*L^2*M*n^2 + 2*Jm*M*R^2*n^2 +
2*L^2*M*R^2*m + 4*Jm*R^2*m*n^2 - L^2*M^2*R^2*cos(psi)^2 + 4*Jm*L*M*R*n^2*cos(psi));

phi_dd = -(W^2*beta*phi_d + W^2*fw*phi_d + R*W*a*vl - R*W*a*vr +
4*L^2*M*R^2*psi_d*phi_d*cos(psi)*sin(psi))/(2*J_phi*R^2 + Jm*W^2 + Jm*W^2*n^2 +
R^2*W^2*m + 2*L^2*M*R^2*sin(psi)^2);

```


Hình 9 Mô hình xe cân bằng mô phỏng trong Matlab Simulink

Từ phương trạng thái của hệ thống được xây dựng từ chương trước:

$$\dot{x} = Ax(t) + Bu(t)$$

Với $x(t) = [x_1; x_2; x_4; x_5; x_7; x_8]^T$ và $u(t) = [v_l; v_r]^T$

Thông qua phần mềm Matlab với lệnh solve:

```
[x3,x6,x9] = solve(f1,f2,f3,x3,x6,x9)

x3 =(J_psi*a*vl + J_psi*a*vr - 2*J_psi*beta*x2 + 2*J_psi*beta*x5 - 2*J_psi*fw*x2 +
L^2*M*a*vl + L^2*M*a*vr - 2*L^2*M*beta*x2 + 2*L^2*M*beta*x5 - 2*L^2*M*fw*x2 -
4*Jm*fw*n^2*x2 + L^3*M^2*R*x5^2*sin(x4) - 2*L*M*R*beta*x2*cos(x4) +
2*L*M*R*beta*x5*cos(x4) - L^3*M^2*R*x8^2*cos(x4)^2*sin(x4) -
L^2*M^2*R*g*cos(x4)*sin(x4) + J_psi*L*M*R*x5^2*sin(x4) + 2*Jm*L*M*g*n^2*sin(x4) +
L*M*R*a*vl*cos(x4) + L*M*R*a*vr*cos(x4) + 2*Jm*L^2*M*n^2*x8^2*cos(x4)*sin(x4) +
2*Jm*L*M*R*n^2*x5^2*sin(x4))/(2*J_psi*Jw + L^2*M^2*R^2 + 2*Jw*L^2*M + J_psi*M*R^2 +
2*J_psi*Jm*n^2 + 4*Jm*Jw*n^2 + 2*J_psi*R^2*m + 2*Jm*L^2*M*n^2 + 2*Jm*M*R^2*n^2 +
2*L^2*M*R^2*m + 4*Jm*R^2*m*n^2 - L^2*M^2*R^2*cos(x4)^2 + 4*Jm*L*M*R*n^2*cos(x4))
x6 = -(2*Jw*a*vl + 2*Jw*a*vr - 4*Jw*beta*x2 + 4*Jw*beta*x5 + M*R^2*a*vl + M*R^2*a*vr -
2*M*R^2*beta*x2 + 2*M*R^2*beta*x5 + 2*R^2*a*m*vl + 2*R^2*a*m*vr + 4*Jm*fw*n^2*x2 -
4*R^2*beta*m*x2 + 4*R^2*beta*m*x5 - L*M^2*R^2*g*sin(x4) - 2*Jw*L*M*g*sin(x4) -
2*L*M*R*beta*x2*cos(x4) + 2*L*M*R*beta*x5*cos(x4) - 2*L*M*R*fw*x2*cos(x4) +
L^2*M^2*R^2*x5^2*cos(x4)*sin(x4) - L^2*M^2*R^2*x8^2*cos(x4)*sin(x4) -
2*Jw*L^2*M*x8^2*cos(x4)*sin(x4) - 2*Jm*L*M*g*n^2*sin(x4) - 2*L*M*R^2*g*m*sin(x4) +
L*M*R*a*vl*cos(x4) + L*M*R*a*vr*cos(x4) - 2*Jm*L^2*M*n^2*x8^2*cos(x4)*sin(x4) -
2*L^2*M*R^2*m*x8^2*cos(x4)*sin(x4) - 2*Jm*L*M*R*n^2*x5^2*sin(x4))/(2*J_psi*Jw +
L^2*M^2*R^2 + 2*Jw*L^2*M + J_psi*M*R^2 + 2*J_psi*Jm*n^2 + 4*Jm*Jw*n^2 + 2*J_psi*R^2*m
+ 2*Jm*L^2*M*n^2 + 2*Jm*M*R^2*n^2 + 2*L^2*M*R^2*m + 4*Jm*R^2*m*n^2 -
L^2*M^2*R^2*cos(x4)^2 + 4*Jm*L*M*R*n^2*cos(x4))
x9 = -(W^2*beta*x8 + W^2*fw*x8 + R*W*a*vl - R*W*a*vr +
4*L^2*M*R^2*x5*x8*cos(x4)*sin(x4))/(2*J_phi*R^2 + Jw*W^2 + Jm*W^2*n^2 + R^2*W^2*m +
2*L^2*M*R^2*sin(x4)^2)
```

Sau đó chúng ta tìm vector điều khiển tối ưu K cho tín hiệu điều khiển

$u(t) = -Kx(t)$ bằng cách giải phương trình Riccati hoặc sử dụng lệnh được hỗ trợ từ phần mềm Matlab: $K = \text{lqr}(A,B,Q,R)$

Kết quả thu được vector K và Q :

$$K = \begin{bmatrix} -70.7107 & -2.0518 & -467.9601 & -132.4575 & -2.2361 & -0.4851 \\ -70.7107 & -2.0518 & -467.9601 & -132.4575 & 2.2361 & 0.4851 \end{bmatrix}$$

$$Q = \begin{bmatrix} 10000 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 10 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1000 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 10 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 10 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

Đáp ứng ngõ ra:

Hình 10 Đáp ứng ngõ ra của hệ thống

CHƯƠNG 3 THIẾT KẾ PHẦN CỨNG VÀ THI CÔNG HỆ THỐNG

3.1 Yêu cầu thiết kế

Để thiết kế phần cứng đảm bảo cho xe hoạt động, cần lựa chọn các thiết bị phù hợp với các yêu cầu sau:

- Đảm bảo tổng khối lượng của xe để động cơ có thể kéo cân bằng được.
- Nguồn cung cấp đủ cho hệ thống hoạt động.
- Khung xe chắc chắn.
- Cảm biến trả tín hiệu về tránh tối đa nhiễu và sai số.
- Động cơ moment đủ để kéo tải.
- Vi điều khiển và các cảm biến, đảm bảo xử lý tín hiệu nhanh

3.2 Sơ đồ khối hệ thống

Kích thước: 10 x 18 x 20 ± 2cm

Sơ đồ khối mô tả hệ thống được chia thành các thành phần sau:

- Bộ khung xe.
- Khối động cơ và cảm biến đọc xung của động cơ, cảm biến đo góc nghiêng.
- Khối điều khiển trung tâm, khối điều khiển động cơ.
- Khối nguồn
- Khối thu phát tín hiệu

Chức năng của từng khối từng khối:

- **Bộ khung xe:** Cố định từng khối thành phần của xe với nhau, lựa chọn kích thước chiều dài chiều rộng phù hợp để có thể chứa vừa các khối thành phần đã được nêu và dễ dàng cân bằng được.
- **Khối cảm biến đo góc nghiêng:** Có nhiệm vụ đọc dữ liệu trả về và gửi tín hiệu đó về khối điều khiển trung tâm xử lý ra giá trị góc nghiêng của xe.
- **Khối điều khiển trung tâm** là một vi điều khiển, có nhiệm vụ chính là xử lý tất cả dữ liệu đọc về từ khối đo góc nghiêng và khối cảm biến đọc xung của động cơ, xử lý các thuật toán điều khiển đưa ra tín hiệu để điều khiển khối điều khiển động cơ.
- **Khối điều khiển động cơ:** Nhiệm vụ là nhận tín hiệu từ khối điều khiển trung tâm để cấp điện áp ra phù hợp để điều khiển khối động cơ

- **Khối động cơ và cảm biến đọc xung của động cơ:** Nhận điện áp cấp từ khối điều khiển động cơ điều khiển xe di chuyển qua lại, nhanh, chậm, dừng để cho xe có thể đạt được trạng thái cân bằng. Ngoài ra còn có một bộ mã hoá quay encoder để trả về tín hiệu số xung đọc được, từ đó qua khối điều khiển trung tâm xử lý có thể xác định chính xác được vị trí, tốc độ quay và chiều quay động cơ.

- **Khối nguồn:** Cấp nguồn ổn định cho các linh kiện và động cơ

- **Khối thu phát tín hiệu:** Dùng để truyền nhận dữ liệu, cung cấp tín hiệu cho vi điều khiển

3.3 Lựa chọn thiết bị phần cứng

3.3.1 Khối cấp nguồn

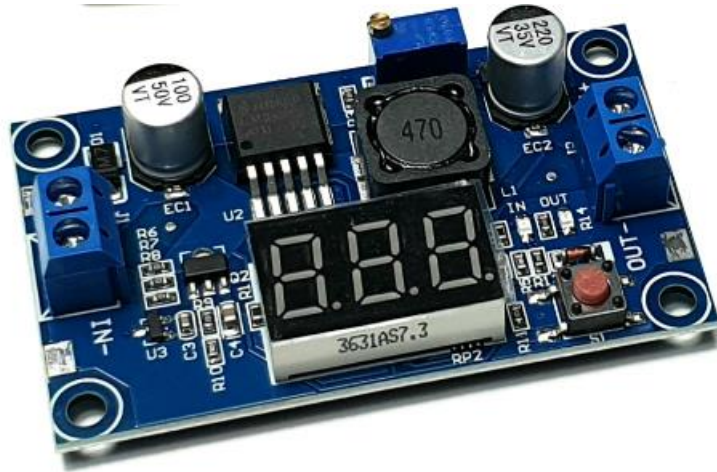
Cung cấp nguồn ổn định cho các khối giúp hệ thống hoạt động tốt. Có thể cấp nguồn cho hệ thống bằng nhiều cách như pin, nguồn xung tổ ong hoặc adapter chuyển đổi AC-DC, ...

Nguồn cấp được lựa chọn là Pin Lithium-ion (Li-Ion) 18650 4.2V 4200mA. Mô hình sử dụng bốn viên cấp nguồn cho hệ thống hoạt động bình thường.

Hình 11 Pin Lithium-ion (Li-Ion) 18650

Ngoài ra, nguồn cấp còn có mạch hạ áp DC-DC LM2596 dùng để giảm điện áp nguồn từ 16V xuống còn 12V cấp cho động cơ DC

Hình 12 Mạch hạ áp DC-DC LM2596

Thông số kỹ thuật:

- Dùng IC LM2596 với tần số lên đến 150Khz.
- Có nút nhấn chuyển chế độ hiển thị ngõ ra/vào.
- Điện áp đầu vào: Từ 4~30VDC
- Điện áp đầu ra: Điều chỉnh được trong khoảng 1.5~29VDC
- Dòng ngõ ra tối đa là 3A.
- Công suất : 15W
- Kích thước: 66 x 35mm.

3.3.2 Khối động cơ và cảm biến đọc xung của động cơ

Khối động cơ và cảm biến đọc xung của động cơ gồm:

- Hai động cơ bên phải và bên trái là cơ cấu chấp hành chính của xe để điều khiển xe cân bằng.
- Hai bộ mã hoá quay encoder gắn liền với mỗi động cơ giúp hồi tiếp xung về *khối điều khiển trung tâm* từ đó xử lý tín hiệu giúp xác định chính xác vị trí, tốc độ quay và chiều quay của từng động cơ.

Nhóm đã lựa chọn động cơ hộp số JGB37-520 12V 333rpm. Động cơ hộp số JGB37-520 12V333RPM có encoder là loại động cơ có hộp số và Encoder, thường được dùng trong các hệ cơ khí cần độ chính xác cao và các mô hình như xe dò line, xe chạy mê cung, xe 2 bánh tự cân bằng,...

Hình 13 Động cơ hộp số JGB37-520 12V333RPM

Thông số kỹ thuật:

- Tỉ số truyền 30:1 (động cơ quay 30 vòng trục chính hộp giảm tốc quay 1 vòng).
- Dòng không tải: 120mA
- Dòng chịu đựng tối đa khi có tải: 1A
- Tốc độ không tải: 333rpm (333 vòng 1 phút)
- Tốc độ chịu đựng tối đa khi có tải: 250rpm (250 vòng 1 phút)
- Lực kéo Momen định mức: 3.5 kg.cm
- Lực léo Moment tối đa: 5 kg.cm
- Chiều dài hộp số L: 22mm
- Số xung Encoder mỗi kênh trên 1 vòng quay trục chính: $11 \times 30 = 330$ xung.

Bảng kết nối chân của động cơ và encoder:

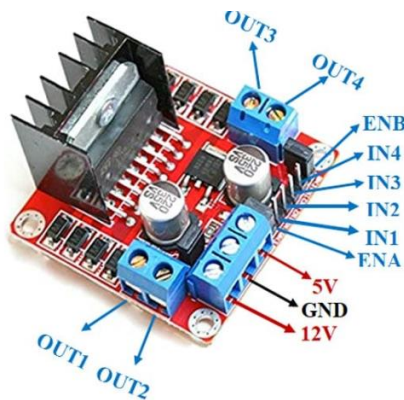
Chân	Kết nối và chức năng
M_1 (đỏ)	Dây cấp nguồn dương cho động cơ
GND (đen)	Dây cấp nguồn âm cho Encoder
C_1/A (vàng)	Tín hiệu trả xung kênh A
C_2/B (xanh lá)	Tín hiệu trả xung kênh B
V_{CC} (xanh dương)	Dây cấp nguồn dương cho Encoder
M_2 (trắng)	Dây cấp nguồn âm cho động cơ

3.3.3 Khối điều khiển động cơ

Khởi điều khiển động cơ nhận tín hiệu PWM (điều chế độ rộng xung) từ *khởi điều khiển trung tâm* để dễ dàng điều khiển hai động cơ bánh trái và bánh phải quay thuận, quay nghịch, dừng hoặc theo tốc độ nhanh, chậm để xe dễ dàng đạt trạng thái cân bằng.

Giá trị trung bình của điện áp (và dòng điện) cung cấp cho tải được kiểm soát bằng cách thay đổi việc đóng cắt giữa nguồn và tải tắt với tốc độ rất nhanh. Thời gian đóng càng lâu so với thời gian cắt, thì tổng công suất cung cấp cho tải càng cao.

Nhóm lựa chọn mạch điều khiển động cơ DC L298N (Dual Full Bridge Driver).

Hình 14 Mạch cầu H điều khiển động cơ DC L298N

Thông số kỹ thuật:

- IC chính: L298 – Dual Full Bridge Driver
- Điện áp hoạt động: 5~30VDC
- Công suất tối đa: 25W 1 cầu (lưu ý công suất = dòng điện x điện áp nên điện áp cấp vào càng cao, dòng càng nhỏ, công suất cố định 25W).
- Dòng tối đa cho mỗi cầu H là: 2A
- Mức điện áp logic: Low: -0.3V~1.5V; High: 2.3V~V_{ss}
- Kích thước: 43x43x27mm

Bảng kết nối chân của mạch cầu H L298N:

Chân	Kết nối và chức năng
12V	Chân cấp nguồn dương (9 - 12V _{DC})
GND	Chân nối GND (nối chung với GND Arduino)
5V	Chân nguồn ra 5V

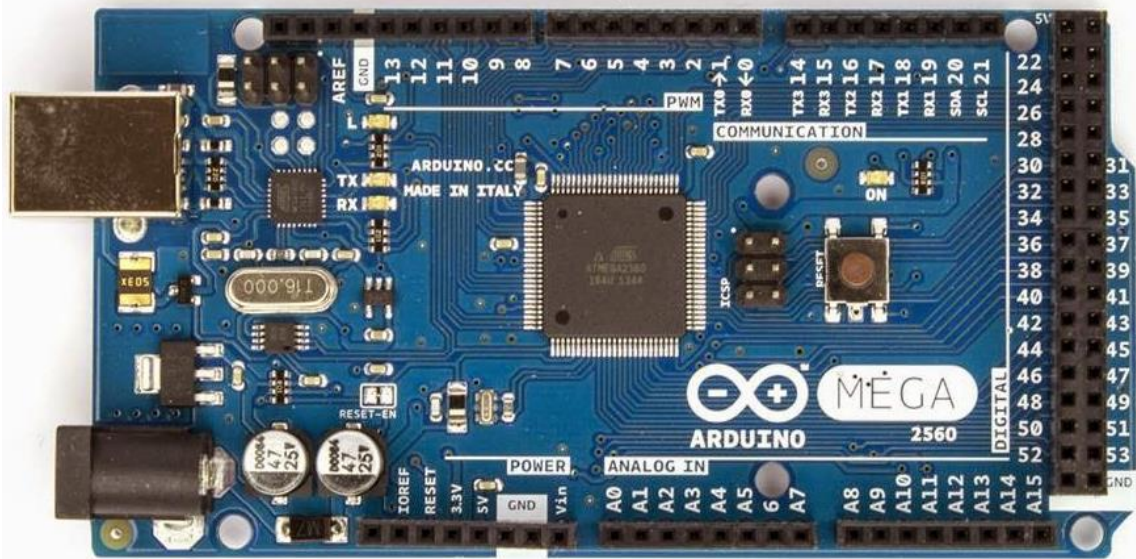
ENA	Chân điều khiển mạch cầu H động cơ 1 (cấp xung PWM cho động cơ 1)
IN1	Chân nhận tín hiệu điều khiển động cơ 1
IN2	Chân nhận tín hiệu điều khiển động cơ 1
ENB	Chân điều khiển mạch cầu H động cơ 2 (cấp xung PWM cho động cơ 2)
IN3	Chân nhận tín hiệu điều khiển động cơ 2
IN4	Chân nhận tín hiệu điều khiển động cơ 2
OUT1	Chân nối với chân dương M_1 của động cơ 1
OUT2	Chân nối với chân âm M_2 của động cơ 1
OUT3	Chân nối với chân dương M_1 của động cơ 2
OUT4	Chân nối với chân âm M_2 của động cơ 2

3.3.4 Khối điều khiển trung tâm

Khối điều khiển trung tâm là một vi điều khiển có nhiệm vụ xử lý dữ liệu đọc về từ cảm biến đo góc nghiêng và bộ mã hoá quay encoder từ đó xử lý các thuật toán về điều khiển xuất ra tín hiệu đến *khối điều khiển động cơ*.

Khối điều khiển trung tâm phải có tốc độ xử lý nhanh với hiệu suất làm việc cao. Một số Board vi điều khiển có thể sử dụng như Arduino Uno R3, STM32F4, Raspberry, họ vi điều khiển PIC, ...

Nhóm đã chọn sử dụng Board Arduino Mega 2560 để nhận dữ liệu từ cảm biến góc nghiêng, cấp tín hiệu điều khiển động cơ và truyền nhận dữ liệu với Module Bluetooth

Hình 15 Vi điều khiển Arduino Mega2560

Thông số kỹ thuật:

- Vi xử lý chính: ATmega2560
- IC nạp và giao tiếp UART: CH340.
- Nguồn nuôi mạch: 5VDC từ cổng USB hoặc nguồn ngoài cắm từ giắc tròn DC
- Số chân Digital I/O: 54 (trong đó 15 chân có khả năng xuất xung PWM)
- Số chân Analog Input: 16
- Dòng điện DC Current trên mỗi chân I/O: 20mA
- Dòng điện DC Current chân 3.3V: 50mA
- Flash Memory: 256 KB trong đó 8 KB sử dụng cho bootloader.
- SRAM: 8 KB
- EEPROM: 4 KB
- Clock Speed: 16 MHz
- LED_BUILTIN: 13
- Kích thước: 101.52 x 53.3 mm

3.3.5 Khối cảm biến đo góc nghiêng

Khối cảm biến đo góc nghiêng là một module gồm hai cảm biến đó là:

- Accelerometer: cảm biến đo gia tốc của module (bao gồm cả gia tốc trọng lực), có ba trục xyz tương ứng với ba chiều không gian.
- Gyroscope: cảm biến đo tốc độ quay của module quanh một trục, có ba trục xyz tương ứng với ba chiều không gian.

Khối điều khiển trung tâm sẽ nhận tín hiệu trả về từ hai cảm biến này và sẽ xử lý tính toán ra được giá trị góc nghiêng của xe.

Đối với yêu cầu hệ thống, chỉ để xác định giá trị góc nghiêng của xe thì nhóm lựa chọn ra được loại cảm biến GY-521 MPU6050

Hình 16 Cảm biến góc nghiêng MPU6050

Thông số kỹ thuật:

- Gồm 6 trục cảm biến (6DOF): Cảm biến gia tốc (3 trục) và cảm biến con quay hồi chuyển (3 trục)
- Bộ chuyển đổi tương tự sang số (ADC): 16 bit
- Điện áp sử dụng: 3~5VDC
- Điện áp giao tiếp: 3~5VDC
- Chuẩn giao tiếp: I2C
- Giá trị Gyroscopes trong khoảng: ± 250 , ± 500 , ± 1000 , $\pm 2000^\circ/\text{sec}$
- Giá trị Acceleration trong khoảng: $\pm 2g$, $\pm 4g$, $\pm 8g$, $\pm 16g$

Bảng kết nối chân của cảm biến MPU6050:

Chân	Kết nối và chức năng
V_{CC}	Chân cấp nguồn dương
GND	Chân cấp GND
SCL	Serial Clock Line
SDA	Serial Data Line

3.3.6 Khởi thu phát tín hiệu

Khởi thu phát tín hiệu dùng để giao tiếp giữa máy tính và vi điều khiển, cung cấp tín hiệu điều khiển từ máy tính và trả về tín hiệu các góc ngõ ra. Để thực hiện đề tài này, nhóm quyết định chọn Module Bluetooth HC06 dùng làm khởi thu phát tín hiệu.

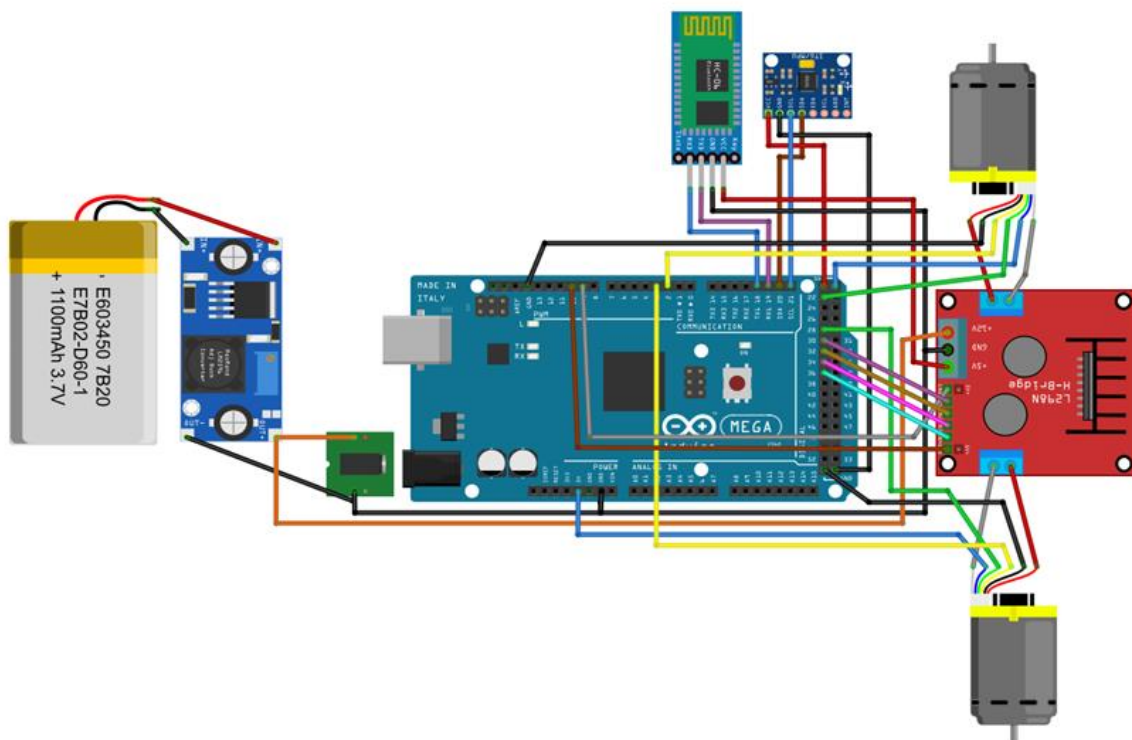

Hình 17 Module Bluetooth HC06

Thông số kỹ thuật:

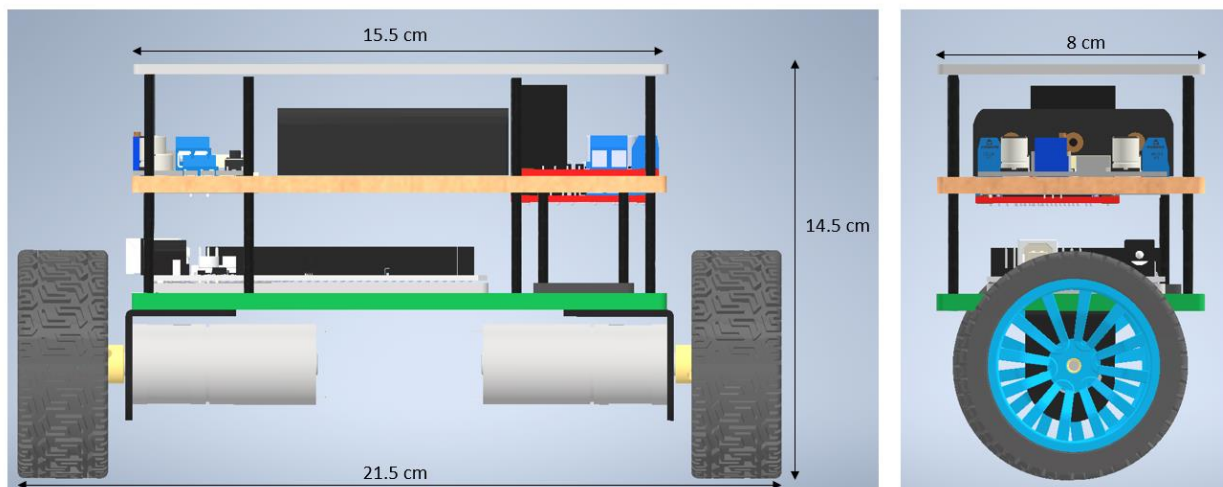
- Điện áp hoạt động: 3.3 ~ 5VDC.
- Điện áp giao tiếp: TTL tương thích 3.3VDC và 5VDC.
- Baudrate UART có thể chọn được: 1200, 2400, 4800, 9600, 19200, 38400, 57600, 115200
- Dải tần sóng hoạt động: Bluetooth 2.4GHz
- Sử dụng CSR mainstream bluetooth chip, bluetooth V2.0 protocol standards.
- Dòng điện khi hoạt động: khi Pairing 30 mA, sau khi pairing hoạt động truyền nhận bình thường 8 mA
- Kích thước của module chính: 28 mm x 15 mm x 2.35 mm

3.4 Sơ đồ nối dây

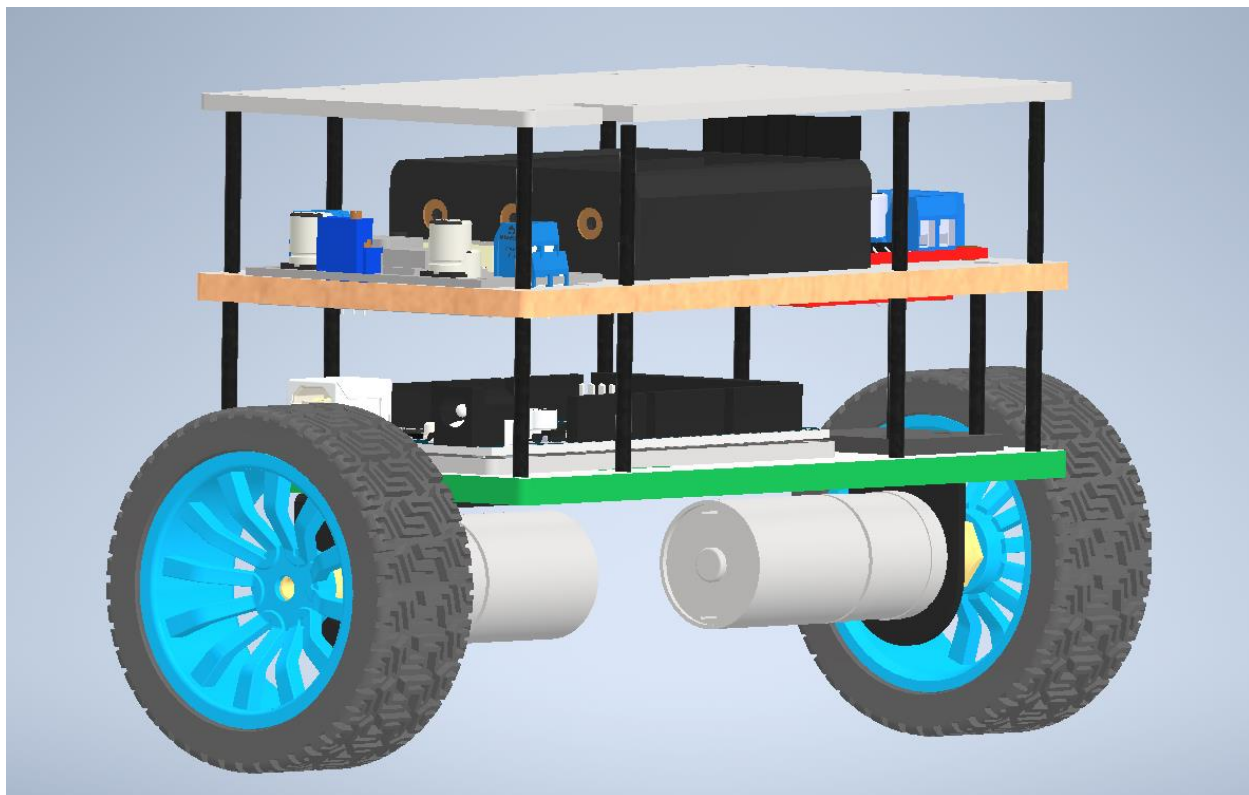

Hình 18 Sơ đồ nối dây của mô hình

3.5 Xây dựng mô hình 3D trên môi trường Inventor

Hình 19 Thông số mô hình

Hình 20 Mô hình 3D robot 2 bánh tự cân bằng

CHƯƠNG 4 THIẾT KẾ PHẦN MỀM

4.1 Yêu cầu thiết kế

Về phần mềm điều khiển hệ thống các yêu cầu thiết kế để xe đảm bảo cân bằng như sau:

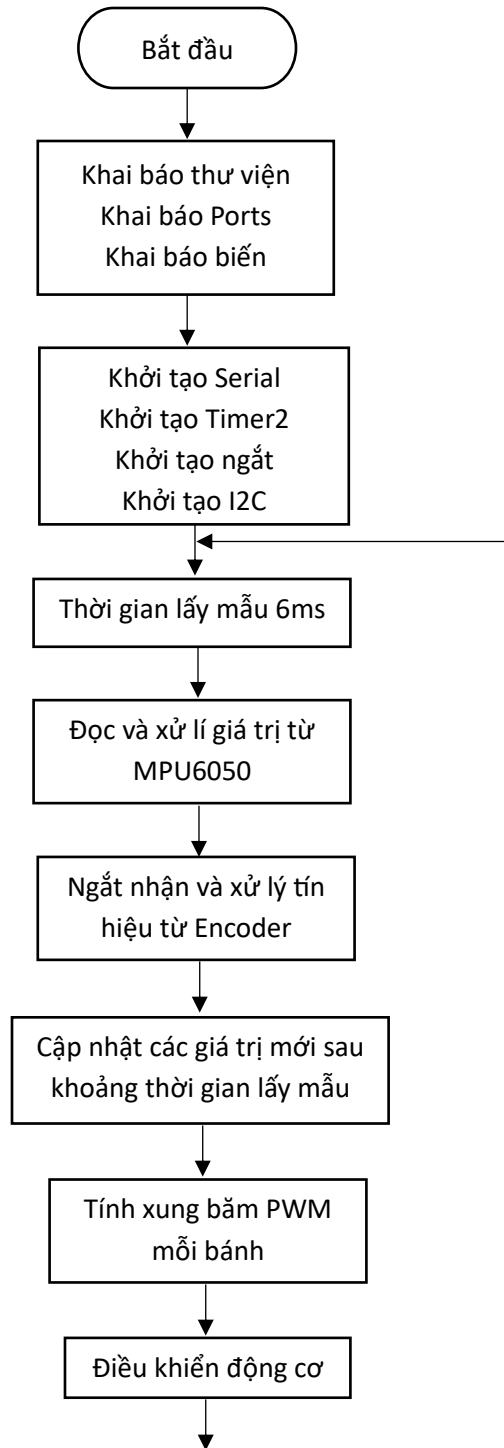
- Đọc tín hiệu cảm biến MPU6050 thông qua truyền thông I2C.
- Đọc giá trị xung encoder trả về.
- Xuất xung PWM điều khiển mạch cầu H điều khiển động cơ theo tốc độ, chạy thuận, chạy nghịch, dừng động cơ.
- Giới hạn góc nghiêng để cân bằng xe từ -20° đến 20°

4.2 Xây dựng thuật toán điều khiển

Để sử dụng và lập trình Arduino Mega 2560 thì phần mềm sử dụng để lập trình là Arduino IDE 1.8.13, thuận tiện trong việc kết nối Arduino với máy tính bằng dây cáp USB.

Ngôn ngữ lập trình của Arduino là C/C++, lập trình đơn giản hơn nhiều so với các loại vi điều khiển khác nhờ cộng đồng người dùng lớn và sẵn các thư viện hỗ trợ lập trình đa dạng.

4.2.1 Thuật toán chương trình chính

Hình 21 Lưu đồ thuật toán chương trình chính

Phần khai báo và khởi tạo chương trình:

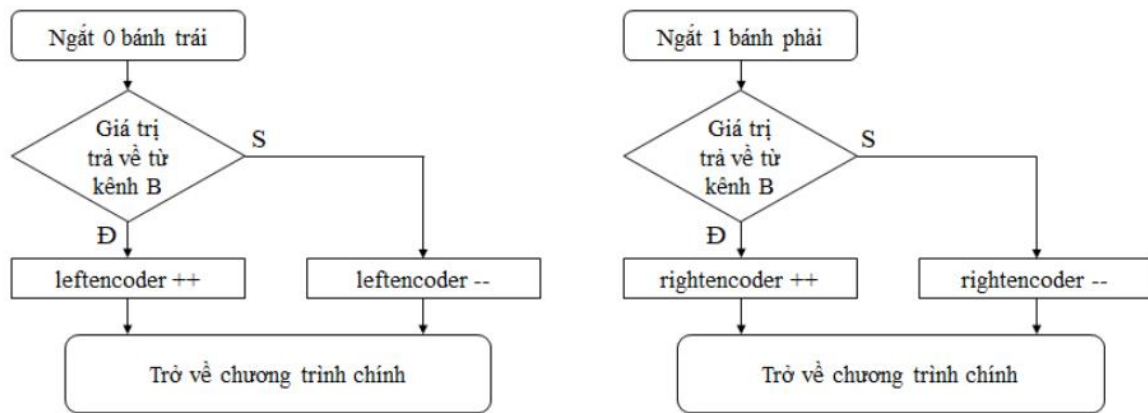
- Khai báo các thư viện sử dụng: Wire.h để giao tiếp I2C với cảm biến góc nghiêng MPU6050 và Kalman.h để sử dụng bộ lọc Kalman lọc nhiễu cho cảm biến góc nghiêng MPU6050.
- Định nghĩa các chân kết nối.
- Khai báo các biến và giá trị ban đầu.
- Khởi tạo Serial giao tiếp máy tính với baud rate là 115200.
- Khởi tạo sử dụng timer2 để xuất xung PWM ở chân 9 và chân 5.
- Khởi tạo các chân xuất tín hiệu ngõ ra là chân xuất PWM của mỗi bánh, chân điều chỉnh chiều quay của mỗi bánh.
- Khởi tạo các chân nhận tín hiệu ngõ vào là chân nhận tín hiệu từ encoder kênh A và kênh B của mỗi bánh.
- Khởi tạo ngắt 0 sử dụng để đọc tín hiệu trả về từ kênh A bánh trái tác động cạnh lên, ngắt 1 sử dụng để đọc tín hiệu trả về từ kênh A bánh phải tác động cạnh lên.
- Khởi tạo hàm đọc giá trị cảm biến góc nghiêng từ giao tiếp I2C.

Phần vòng lặp:

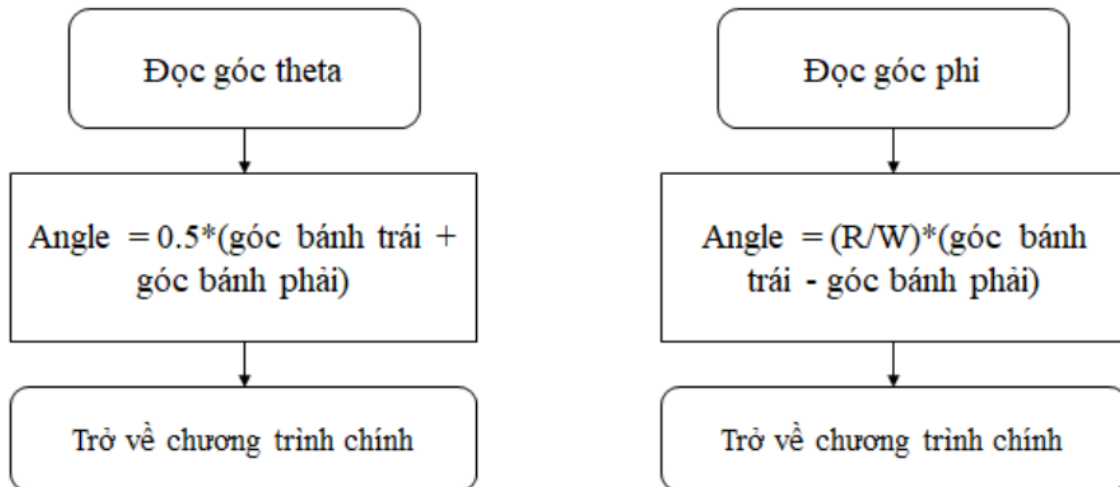
- Đọc và xử lý giá trị góc nghiêng trả về từ MPU6050.
- Thời gian lấy mẫu là 6ms.
- Cập nhập các giá trị theta, psi, phi và tính toán giá trị thetadot, psidot, phidot.
- Tính toán điện áp cung cấp ở bánh trái và bánh phải.
- Quy đổi sang PWM để xuất xung điều khiển cho mạch cầu.

4.2.2 Thuật toán xử lý xung trả về từ Encoder và tính toán giá trị góc tới, góc xoay

Sử dụng chức năng ngắt ngoại của vi điều khiển để đọc giá trị xung encoder mà không làm ảnh hưởng đến chương trình chính

Hình 22 Lưu đồ chương trình ngắt xử lý xung trả về từ Encoder

Hình 23 Lưu đồ tính toán giá trị góc tới và góc xoay

Phần khởi tạo:

- PIN 2 nối với encoder kênh A động cơ trái (sử dụng ngắt 0).
- PIN 22 nối với encoder kênh B động cơ trái (đọc tín hiệu trả về).
- PIN 3 nối với encoder kênh A động cơ phải (sử dụng ngắt 1).
- PIN 26 nối với encoder kênh B động cơ phải (đọc tín hiệu trả về).

Thuật toán đọc giá trị động cơ trái:

- Sử dụng ngắt 0 cho kênh A.
- Khi xung cạnh lên tác động thì chương trình ngắt thực hiện.

- Lúc này đọc giá trị trả về từ kênh B: Nếu kênh B đang ở mức cao thì động cơ đang quay thuận, *leftencoder++* và ngược lại kênh B đang ở mức thấp thì động cơ đang quay theo chiều nghịch, *leftencoder--*

Thuật toán đọc giá trị động cơ phải:

- Sử dụng ngắt 1 cho kênh A.
 - Khi xung cạnh lên tác động thì chương trình ngắt thực hiện.
 - Lúc này đọc giá trị trả về từ kênh B: nếu kênh B đang ở mức cao thì động cơ đang quay thuận, *rightencoder++* và ngược lại kênh B đang ở mức thấp thì động cơ đang quay theo chiều nghịch, *rightencoder--*

Sử dụng phương pháp này sẽ tối ưu được tốc độ xử lý của vi điều khiển thay vì phương pháp sử dụng ngắt cho cả hai kênh A và B.

Thuật toán đọc giá trị góc tới θ và góc xoay ϕ :

- Từ phần xây dựng mô hình toán đối tượng trong chương 2 ta có được công thức tính góc tới trung bình của hai bánh xe.
 - Động cơ sử dụng hộp số với tỉ số truyền là 1:45, đĩa Encoder trả ra 11 xung/ vòng. Nên số xung của Encoder trên 1 vòng quay trục chính động cơ là $45 \times 11 = 495$ xung/vòng.

Góc Encoder được xác định theo công thức:

$$\text{Góc Encoder} = \frac{\text{Xung encoder đọc được} \times 360^\circ}{\text{Xung encoder khi xoay 1 vòng}} = \frac{\text{Xung encoder đọc được} \times 360^\circ}{495}$$

Suy ra:

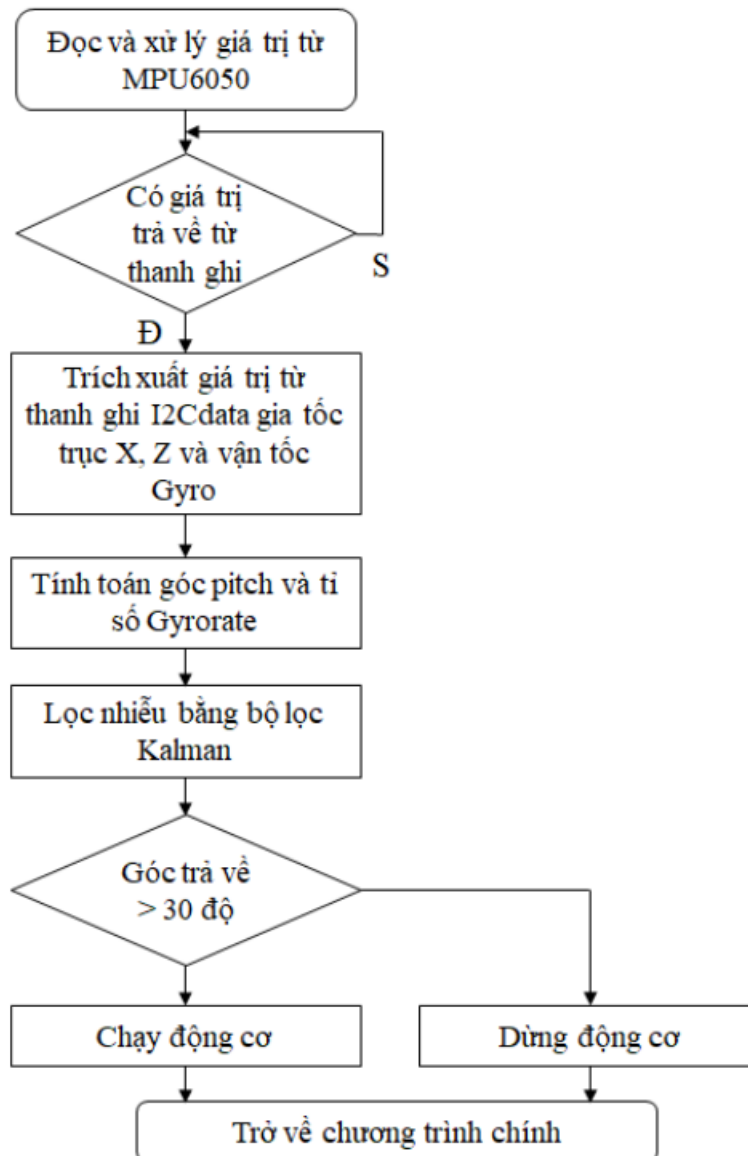
$$[\theta \quad \phi] =$$

$$\left[\left(\frac{1}{2} \times \frac{360}{495} \right) (\text{leftencoder} + \text{rightencoder}) \quad \left(\frac{R}{W} \times \frac{360}{495} \right) (\text{leftencoder} - \text{rightencoder}) \right]$$

Với:

- *leftencoder* là xung encoder đọc được ở bánh trái
 - *rightencoder* là xung encoder đọc được ở bánh phải

4.2.3 Thuật toán đọc và xử lý giá trị từ cảm biến góc nghiêng

Hình 24 Lưu đồ thuật toán đọc và xử lý giá trị từ cảm biến góc nghiêng

Phần khởi tạo:

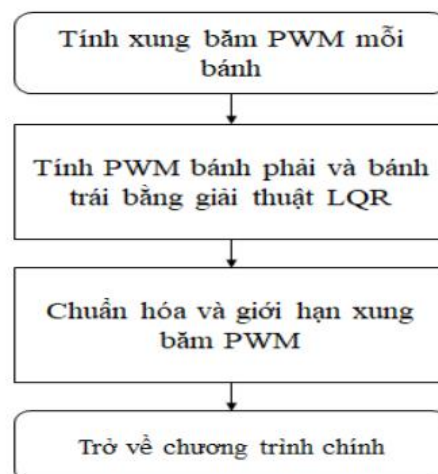
- Thiết lập địa chỉ I2C là 0x68, 0x69 địa chỉ này giúp ta kết nối nhiều module, cảm biến khác nhau trên cùng 1 đường dữ liệu.
- Thiết lập các giá trị và mảng lưu giá trị thanh ghi từ module I2C.
- Thiết lập tần số I2C đến 400 kHz $TWBR = ((F_CPU / 400000UL) - 16) / 2$.

Thuật toán đọc giá trị từ cảm biến:

- Kiểm tra khoảng thời gian Arduino hoạt động đến thời gian đặt thì lấy mẫu cảm biến 1 lần.
- Kiểm tra có giá trị trả về từ module I2C về không
- Cập nhập giá trị trả về vào mảng i2cData và trích xuất các giá trị gia tốc theo phương X biến AcX , gia tốc theo phương Y biến AcY , vận tốc con xoay hồi chuyển trục Y biến Gyro. Ở đây chỉ cần quan tâm các giá trị cần thiết để tính góc pitch, đó chính là góc nghiêng của xe.
- Cập nhập thời gian chu kì đọc dt là thời gian từ lúc đọc tới lúc nhận được kết quả (quy ra giây).
- Tính toán giá trị góc pitch và tỉ lệ vận tốc con xoay hồi chuyển Gyrorate .
- Sử dụng hàm `kalman.getAngle(pitch, Gyrorate,dt)` trong thư viện `Kalman.h` để trả về giá trị góc nghiêng.
- Giới hạn vùng hoạt động của xe: Nếu góc nghiêng trả về trong khoảng từ -20° đến 20° thì xe sẽ điều khiển cân bằng, ngoài khoảng đó thì ngắt động cơ dừng điều khiển xe.

Sử dụng hàm Kalman lọc nhiễu ước lượng giá trị góc nghiêng trả về phẳng, ít gai hơn. Từ đó ổn định được tín hiệu điều khiển cho hệ thống, giúp hệ thống hoạt động mượt mà hơn

4.2.4 Thuật toán tính xung băm PWM mỗi bánh với giải thuật LQR và điều khiển động cơ

Hình 25 Lưu đồ thuật toán tính xung băm PWM mỗi bánh với giải thuật LQR

Thuật toán tính xung băm PWM mỗi bánh:

Từ ma trận K tính toán được ở chương cơ sở lý thuyết, ma trận K sẽ có dạng:

$$K = \begin{bmatrix} K_1 & K_2 & K_3 & K_4 & K_5 & K_6 \\ K_1 & K_2 & K_3 & K_4 & -K_5 & -K_6 \end{bmatrix}$$

Và tín hiệu điều khiển:

$$u = [v_l \quad v_r]$$

Theo giải thuật LQR thì tín hiệu điều khiển cấp cho động cơ là:

$$u = -Kx(t)$$

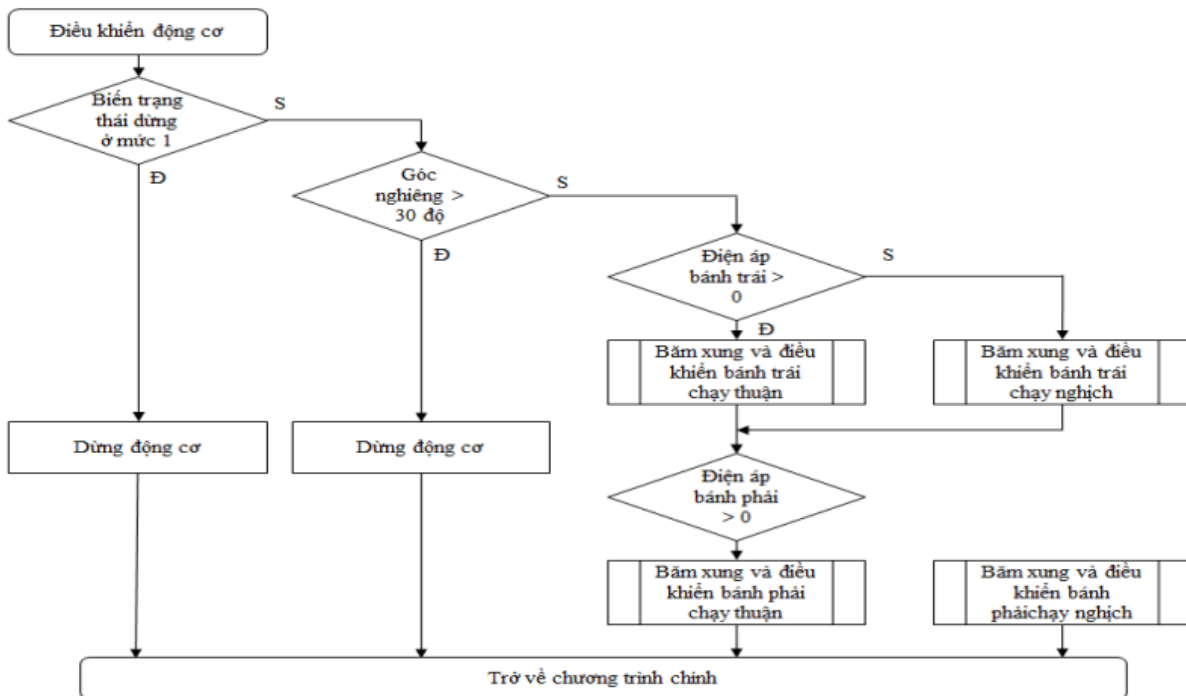
Suy ra tín hiệu điều khiển cho bánh trái và bánh phải lần lượt là:

$$v_l = K_1 \times \theta + K_2 \times \dot{\theta} + K_3 \times \psi + K_4 \times \dot{\psi} + K_5 \times \phi + K_6 \times \dot{\phi}$$

$$v_r = K_1 \times \theta + K_2 \times \dot{\theta} + K_3 \times \psi + K_4 \times \dot{\psi} - K_5 \times \phi - K_6 \times \dot{\phi}$$

Từ tín hiệu điều khiển, chuẩn hoá và giới hạn giá trị xung băm PWM: Khi động cơ nghiêng 1 góc là 20 độ thì sẽ băm xung tối đa (tùy theo tần số băm xung cầu H sẽ có một mức giới hạn riêng).

Thuật toán điều khiển động cơ:

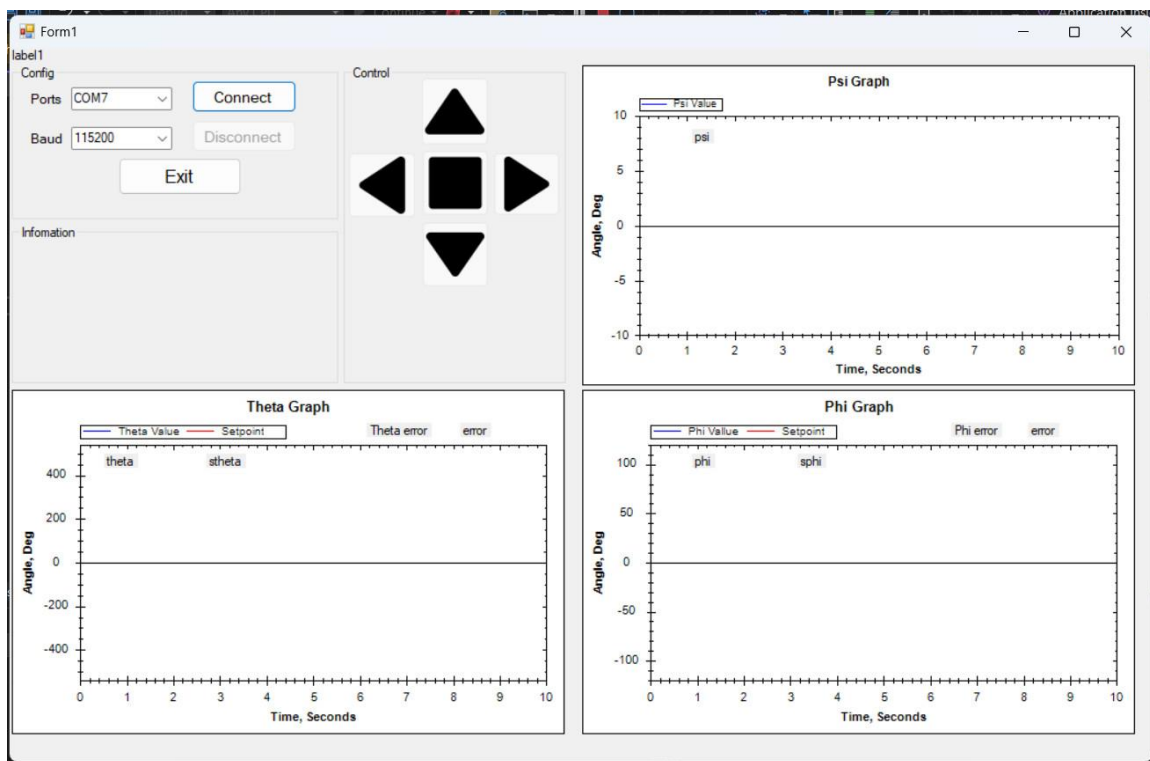
Hình 26 Lưu đồ thuật toán điều khiển động cơ

4.3 Thiết kế GUI

4.3.1 Thiết kế giao diện giám sát

- Chuẩn bị: Phần mềm Visual Studio 2022, thư viện ZedGraph (dùng để vẽ) và System.IO.Ports (dùng để kết nối các ports và các com)
- Các phần trong chương trình:
 - + Thiết lập giao diện form1 với nút nhận kết nối từ port và com
 - + Thiết lập timer1 để đếm thời gian chính xác cho đồ thị
 - + Thiết lập các giá trị hiển thị bao gồm: Baud (tốc độ truyền), port (kết nối với các com), các giá trị đặt ban đầu cho baud, 3 đồ thị cho psi (góc nghiêng), theta (góc xoay bánh xe) và phi (góc xoay thân xe)
 - + Thiết lập các hàm để vẽ từ những thông số được truyền từ xe đến máy tính

4.3.2 Kết quả giao diện

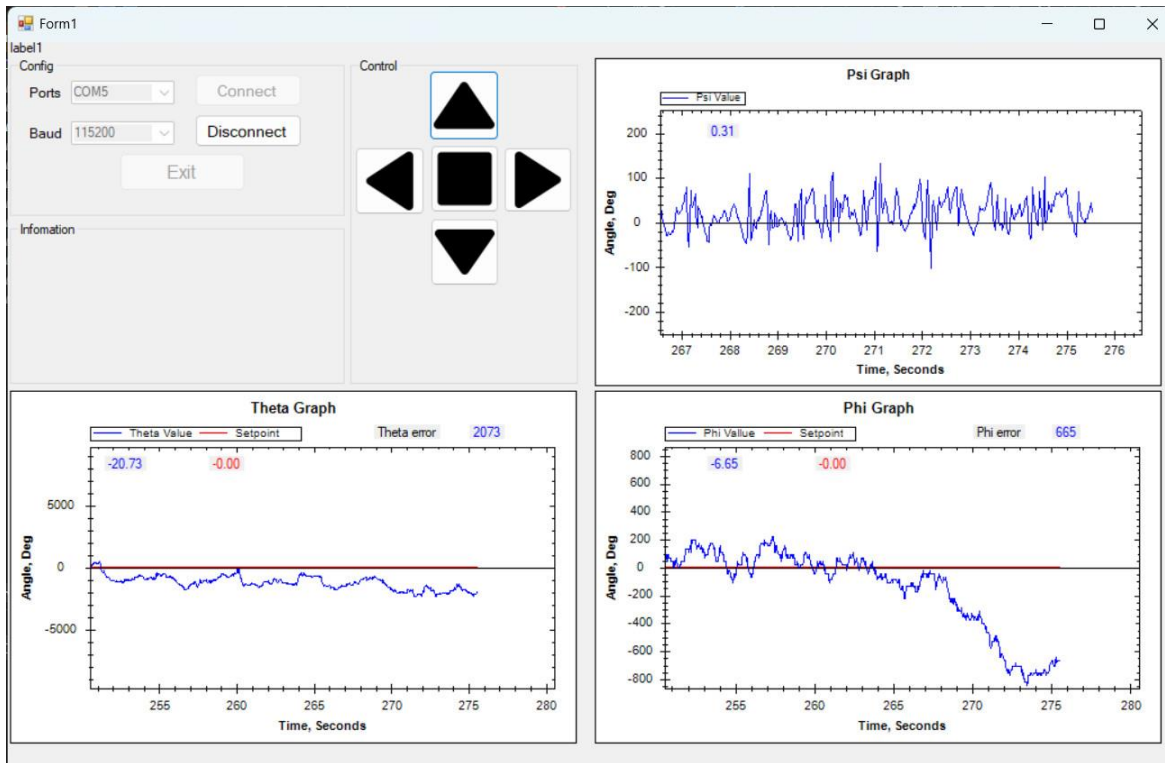
Hình 27 Giao diện máy tính giao tiếp với mô hình

Hình 29 Mô hình phần cứng thi công thực tế hướng nằm ngang

Hình 30 Mô hình phân cứng thi công thực tế hướng nhìn từ trên xuống

Hình 31 Kết quả thu được từ đồ thị

5.2 Kết luận

Qua quá trình nghiên cứu và thực hiện đề tài nhóm xin tổng hợp lại những thành quả đã đạt được:

- Thiết kế hoàn chỉnh và hoàn thiện mô hình xe hai bánh tự cân bằng.
- Tính toán mô hình toán học, hàm trạng thái cho hệ thống.
- Thực hiện mô phỏng hệ thống thành công trên MATLAB Simulink.
- Các thành phần điện và vi điều khiển hoạt động tốt:
 - + Giá trị trả về từ cảm biến góc nghiêng tương đối chính xác.
 - + Điều chế độ rộng xung cho mạch cầu H tốt, ổn định không bị quá tải, quá nhiệt trong quá trình hoạt động.
 - + Đọc bộ mã hoá xoay encoder tương đối chính xác.
 - + Vi điều khiển hoạt động ổn định, xử lý tín hiệu nhanh.
- Mô hình có thể cân bằng tại chỗ và di chuyển theo tín hiệu điều khiển.

5.3 Hướng phát triển của đề tài

- Thiết kế bộ điều khiển với bộ trọng số tối ưu nhất để hệ thống vận hành mượt mà, hạn chế được nhiễu tối đa.
- Khảo sát và thiết kế cho hệ xe hai bánh tự cân bằng trên các bề mặt môi trường như dốc nghiêng, gồ ghề, trơn trượt, ...
- Phát triển thêm nhiều chức năng cho hệ như mang vác vật, bám đối tượng, bám line,...

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] N. T. Hiếu, “Điều Khiển Robot Xe Hai Bánh Cân Bằng Trên Địa Hình Phẳng” Đại Học Bách Khoa TP. HCM.
- [2] Nguyễn Trị Phương Hà; Huỳnh Thái Hoàng, “Lý Thuyết Điều Khiển Tự Động” in Lý Thuyết Điều Khiển Tự Động, 1st ed., Nguyễn Trị Phương Hà, Ed. Hồ Chí Minh City: Nhà Xuất Bản Đại Học Quốc Gia TP. HCM, 2005, pp. 311–314.
- [3] Huỳnh Thái Hoàng, “Giải Thuật Di Truyền” in Điều Khiển Thông Minh, 1st ed., Huỳnh Thái Hoàng, Ed. Hồ Chí Minh City: Nhà Xuất Bản Đại Học Quốc Gia TP. HCM, 2006, pp. 126–129.
- [4] Huỳnh Thái Hoàng, “Bộ Điều Khiển Mờ” in Hệ Thống Điều Khiển Thông Minh, Huỳnh Thái Hoàng, Ed. Hồ Chí Minh City: Đại Học Quốc Gia TP. Hồ Chí Minh, 2006, pp. 25–60.
- [5] Nguyễn Trị Phương Hà, “Phương Pháp Toàn Phương Tuyến Tính LQR” in Lý Thuyết Điều Khiển Hiện Đại, Nguyễn Trị Phương Hà, Ed. Hồ Chí Minh City: Đại Học Quốc Gia TP. Hồ Chí Minh, 2009, pp. 154–170.
- [6] R. S. A. A.-W. Murtadha Awoda, “Parameter Estimation of a Permanent Magnetic DC Motor” Iraqi Journal for Electrical And Electronic Engineering, Iraq, pp. 28–36, Jun. 2019.
- [7] HELLMAN, “Two-Wheeled Self-Balancing Robot Design and control based on the concept of an inverted pendulum” Bachelor’s Thesis in Mechatronics, pp.1- 14, 2015-05-20
- [8] Nguyễn Thanh Tần (2017). Ứng dụng giải thuật di truyền chỉnh định ma trận tối ưu LQR cho hệ con lắc ngược phi tuyến. *Tạp chí khoa học Trường Đại học Trà Vinh*, 28, 50 - 55
- [9] Hồ Đắc Lộc, Nguyễn Hùng, Trương Ngọc Sơn (2012). Điều khiển ổn định cho robot hai bánh tự cân bằng. *Tạp Chí Khoa Học Giáo Dục Kỹ Thuật*, 22, 23 - 27